ÅLANDS STATISTIK OCH UTREDNINGSBYRÅ

Rapport 2016:2

Konjunkturläget våren 2016

De senaste rapporterna från ÅSUB

2012:1	Konjunkturläget våren 2012
2012:2	Arbetsmarknadsbarometern 2012
2012:3	Utvärderarnas rapport 2011. Landsbygdsutvecklingsprogram för landskapet Åland perioden 2007-2013
2012:4	Frivilligarbetet inom det åländska föreningslivet -samhällsekonomiska och kvalitativa effekter
2012:5	Ekonomisk översikt för den kommunala sektorn. Hösten 2012
2012:6	Små företags kapitalförsörjning på Åland. Behövs offentligt riskkapital?
2012:7	Uppföljning av landskapsandelsreformen 2008
2012:8	Medborgarundersökning: Mariehamn 2012
2013:1	Konjunkturläget våren 2013
2013:2	Utvärderarnas rapport 2012. Landsbygdsutvecklingsprogram för landskapet Åland perioden 2007-2013
2013:3	Arbetsmarknadsbarometern 2013
2013:4	Utbildningsbehov och arbetsmarknad 2025
2014:1	Turismens samhällsekonomiska betydelse för Åland 2013
2014:2	Konjunkturläget våren 2014
2014:3	Utvärderarnas årsrapport 2013 LBU 2007-2013
2014:4	Finansieringen av kommunernas socialtjänst
2014:5	Arbetsmarknadsbarometern 2014
2014:6	Ålänningars kultur- och fritidsvanor
2014:7	Ekonomisk utsatthet i barnfamiljer
2014:8	Förhandsutvärderingen av Ålands europeiska strukturfondsprogram 2014-2020
2014:9	Att leva och bo som inflyttad på Åland. Utomnordiska erfarenheter av åländskt samhällsliv
2015:1	Konjunkturläget våren 2015
2015:2	Ekonomisk utsatthet och social trygghet 2012
2015:3	Arbetsmarknadsbarometern 2015
2015:4	Framtida finansiella relationer mellan Åland och Finland
2015:5	Ålänningar och miljön
2015:6	Medborgarundersökning: Mariehamn hösten 2015
2016:1	Med en fot i arbetslivet. Högskolepraktik på Åland 1997-2014

ISSN 1455–1977

Förord

ÅSUB utarbetar på uppdrag av Ålands landskapsregering en konjunkturrapport per år för hela den åländska ekonomin. Föreliggande konjunkturrapport gäller den åländska ekonomin som helhet och syftet är framför allt att förse landskapsregeringen med aktuellt ekonomiskt underlag för pågående och kommande budgetarbete.

Ett annat syfte är att förse övriga delar av den offentliga sektorn, näringslivet och allmänheten med utfalls- och prognosdata över den makroekonomiska och branschspecifika utvecklingen och annan kvalificerad information om det dagsaktuella läget inom den åländska ekonomin.

Bedömningen inleds med en kortfattad genomgång av det internationella konjunkturläget inklusive en utförligare analys av Ålands närmarknader i Sverige och Finland. Analysen baseras i huvudsak på nationella och internationella konjunkturbedömningar och ekonomiska data som publicerats under årets första kvartal.

Analysen av läget inom den åländska ekonomin har sammanställts på basen av en under februari-mars besvarad konjunkturenkät som skickades ut till ett stort antal representativt utvalda företag. Enkäten gäller företagens syn på sin egen situation och det allmänna konjunkturläget fram till början av 2017.

Förutom enkätsvaren utnyttjas även uppgifter från mervärdeskatteregistret om näringslivets omsättning och löneutbetalningar som underlag för tidsserieanalyser och som indikationer på konjunkturlägets genomslag inom det åländska näringslivet. Övriga indikatorer såsom valutakurser, räntenivåer och inflationen har också studerats. Arbetsmarknadsläget behandlas endast översiktligt i denna rapport. Istället ges en särskild prognos för hela den åländska arbetsmarknaden i rapporten Arbetsmarknadsbarometern 2016, som beräknas utkomma i början av juni 2016.

Det är viktigt att klargöra att bedömningen i huvudsak inte sträcker sig längre fram i tiden än till början av nästa år.

I arbetet har företrädare för näringslivet och dess organisationer samt berörda avdelningar inom landskapsregeringen även bistått med branschspecifik konjunkturinformation och annan värdefull hjälp.

Denna vår har det varit en särskild utmaning att bedöma följderna av nerläggningen av företaget Orklas chipsfabrik. Ett särskilt kapitel har ägnats de djupgående följderna av detta.

Richard Palmer har ansvarat för det övergripande arbetet med denna konjunkturöversikt, liksom produktionen och utformningen av föreliggande rapport.

Jouko Kinnunen har bidragit med grundberäkningarna för BNP-prognoserna, bearbetning av löne- och momsregisterdata, samt modellberäkningar kring turismen och livsmedelsindustrin.

Johan Flink har bistått med grundläggande datainsamling och bearbetning, samt med avsnittet om den offentliga sektorns ekonomi.

Bedömningen är i huvudsak gjord under mars i år, och bygger på information tillgänglig till och med slutet av denna månad. Det innebär att vi exempelvis inte har haft tillgång till de uppgifter som publiceras i det finländska finansministeriets kommande prognos, som kommer att offentliggöras den 14 april.

Mariehamn i april 2016

Katarina Fellman Direktör

Innehåll

Förord ... **3**

Innehåll ... **5**

Figurförteckning ... **7**

Tabellförteckning ... **9**

Sammanfattning ... **11**

1. Internationell utblick ... **13**

1.1 Dämpade tillväxtutsikter för den globala ekonomin ... 13

1.2 Oljepriset ... 13

1.3 Inflation och räntor ... 14

1.4 Läget för den internationella sjöfarten ... 15

1.5 USA ... 15

1.6 Knackig återhämtning i eurozonen ... 16

1.7 Asien och Latinamerika ... 17

2. Finland ... **18**

2.1 Finlands BNP-tillväxt svagt positiv i år ... 18

2.2 Arbetslösheten, konkurrenskraftsavtalet och lönerna ... 19

2.3 Den offentliga ekonomin ... 20

3. Fortsatt förstärkning av konjunkturen i Sverige ... **20**

4. Den åländska ekonomin ... **21**

4.1 BNP-tillväxten ... 22

4.2 Arbetslösheten ... 23

4.3 Befolkningsutvecklingen ... 25

4.4 Inflationen ... 26

4.5 Hushållen ... 26

4.6 Inresande och sjöfarten ... 27

4.7 Den offentliga sektorns ekonomi ... 29

5. Framtidsutsikterna inom det privata näringslivet ... **31**

5.1 Framtidsutsikterna inom primärnäringarna ... 33

5.2 Livsmedelsindustrin ... 35

5.3 Övrig industri ... 36

5.4 Vatten och el ... 37

5.5 Byggsektorn ... 38

5.6 Handeln ... 39

5.7 Hotell- och restaurang ... 40

5.8 Transportsektorn ... 40

5.9 Finans och försäkring ... 42
5.10 Företagstjänster ... 43
5.11 Personliga tjänster ... 44
5.12 Turismen ... 45
5.13 Turismens bidrag till Ålands ekonomi ... 45
6. Två modellscenarier: Turismen växer, respektive nergång inom livsmedelsindustrin ... 46
6.1 Effekterna på BNP ... 46
6.2 Effekterna på sysselsättningen ... 47
6.3 Effekterna på flyttningsrörelsen ... 47
Källor och referenser (urval) ... 49
Bilaga 1: Totalindex för det privata näringslivet och dess branscher ... 51
Bilaga 2: Konjunkturenkäten ... 53

Figurförteckning

Figur 1. Råoljepriset (Brent) januari 2013–januari 2019 14

Figur 2. Inflationen på Åland och inom eurozonen. 12 månaders euribor, januari 2013–februari 2016 14

Figur 3. USA:s, Euroområdets, och Sveriges centralbanksräntor januari 2013–mars 2016 15

Figur 4. Baltic Dry Index januari 2013–april 2016 (Index basår 1985 = 1 000) 15

Figur 5. Konsumentförtroendeindex (CCI) för USA, januari 2013–mars 2016. 16

Figur 6. BNP-tillväxt för Åland, Finland och Sverige 2010–2017 19

Figur 7. Konsumenternas framtidstro i Finland och Sverige, januari 2013–mars 2016 20

Figur 8. Valutakurser: EUR/SEK och EUR/USD, januari 2013–mars 2016 21

Figur 9. BNP-tillväxten 2000–2017 för Åland, Finland och Sverige. Volymindex, år 2000=100 23

Figur 10. Privata och offentliga sektorernas genomsnittliga volymtillväxt periodvis 2000–2017 (procent) 23

Figur 11. Offentliga och privata sektorernas volymtillväxt 2011–2017 (procent) 23

Figur 12. Relativ arbetslöshet, månadsvis 2014, 2015 och januari–mars 2016 24

Figur 13. Ungdomsarbetslösheten, månadsvis 2014, 2015 och januari–mars 2016 24

Figur 14. Relativ arbetslöshet 2002–2017 25

Figur 15. Befolkningsförändring 2007–2015 25

Figur 16. Befolkningsutveckling för Åland, Finland och Sverige 2008–2015. Antal invånare, index år 2008=100 25

Figur 17. Ålands befolkning som andel av Finlands (procent) 1995–2015 25

Figur 18. Inflationen på Åland januari 2012–februari 2016. Prognos till och med 2017 26

Figur 19. Hushållens disponibla penninginkomst för Åland och Finland 2000–2014. Procentuell tillväxt (median, 2014 års penningvärde) 26

Figur 20. Inresande till Åland 2000–2015 27

Figur 21. Inresande till Åland 2000–2015, procentuell tillväxt 27

Figur 22. Priset på lågsvavlig marindiesel (LSMGO i Rotterdam) 2014–2017 27

Figur 23. Index för tankerfrakter från Nordsjöhamnar till den europeiska kontinenten (*Worldscale* TD7) januari 2012–april 2016 28

Figur 24. Utvecklingen av klumpsumman och skattegottgörelsen enligt budgetår, (EUR 1 000, löpande priser) 2008-2017 30

Figur 25. Kommunernas samlade årsbidrag, investeringar, avskrivningar samt resultat, (1 000 euro) 2007-2016 30

Figur 26. Förväntningarna om omsättningen och utfallet i procentuell årlig tillväxt 2008-2017 31

Figur 27. Lönernas och omsättningens tillväxt i det privata näringslivet januari 2008–januari 2016 (Index, 2002=100). Löpande värden 32

Figur 28. Lönernas och omsättningens tillväxt inom det privata näringslivet (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017 32

Figur 29. Förväntningarna om utvecklingen under 2016 inom det privata näringslivet 33

Figur 30. Lönernas och omsättningens tillväxt inom primärnäringarna (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017 34

Figur 31. Förväntningarna inom primärnäringarna 34

Figur 32. Förväntningarna inom livsmedelsindustrin 36

Figur 33. Lönernas och omsättningens tillväxt inom övrig industri (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017 37

Figur 34. Förväntningarna inom övrig industri 37

Figur 35. Lönernas och omsättningens tillväxt inom vatten och el (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017 37

Figur 36. Förväntningarna inom vatten och el 38

Figur 37. Lönernas och omsättningens tillväxt inom byggsektorn (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017 38

Figur 38. Förväntningarna inom byggsektorn 38

Figur 39. Lönernas och omsättningens tillväxt inom handeln (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014– mars 2017 39

Figur 40. Förväntningarna inom handeln 39

Figur 41. Lönernas och omsättningens tillväxt inom hotell- och restaurang (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014– mars 2017 40

Figur 42. Förväntningarna inom hotell- och restaurang 40

Figur 43. Lönernas och omsättningens tillväxt inom transportsektorn (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017 41

Figur 44. Förväntningarna inom transport 41

Figur 45. Lönernas tillväxt inom finans- och försäkring (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017 42

Figur 46. Förväntningarna inom finans- och försäkring 43

Figur 47. Lönernas och omsättningens tillväxt inom företagstjänster (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017 43

Figur 48. Förväntningarna inom företagstjänster 43

Figur 49. Lönernas och omsättningens tillväxt inom personliga tjänster (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017 44

Figur 50. Förväntningarna inom personliga tjänster 44

Figur 51. Lönernas och omsättningens tillväxt inom turismen (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017 45

Figur 52. Lönernas och omsättningens tillväxt inom landturismen (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017 45

Figur 53. Turismens exportvärde. Miljoner euro i löpande priser 45

Figur 54. BNP-effekt, avvikelse från basscenariot, procent 47

Figur 55. Sysselsättningseffekter, enskilda personer: skillnad mot basscenariot 47

Figur 56. Förändring i flyttningsnetto, personer 47

Tabellförteckning

Tabell 1. Nyckeltal 2013–2017 24
Tabell 2. Turismens omsättning. Miljoner euro i löpande priser 46
Tabell 3. Näringslivets och turismens förädlingsvärde. Miljoner euro i löpande priser 46

Sammanfattning

- Stämningen i **det privata åländska näringslivet** är sammantaget positiv och totalindex ligger över genomsnittet för 2000-talet, enligt ÅSUB:s konjunkturbarometer. Alla indikatorer som speglar förväntningarna ger positivt utslag. Företagen sammanvägda tror på förbättrad lönsamhet, en större personalstyrka och möjligheterna att expandera det egna företaget.
- Denna relativt ljusa bild tecknas dock mot bakgrund av **hotet om avveckling av chipstillverkningen**. I skrivande stund har inget konkret framkommit om planerna för fabriken, varför ÅSUB byggt sin prognos på antagandet att chipstillverkningen blir kvar under innevarande år.
- **BNP-tillväxten** i den åländska ekonomin 2013 var 2,6 procent och enligt preliminära beräkningar 1,5 procent 2014. För 2015 räknar vi med 2,1 procents tillväxt, för innevarande år 1,4 procent och för 2017 en ytterligare försvagning till 1,0 procent. En förväntad minskning av den offentliga sektorns volym (-0,7 procent 2016 och -0,9 året därpå) bidrar till avmattningen.
- **Inflationen (KPI)** beräknas hamna på 0,4 procent i årsgenomsnitt för 2016, och stiga till 1,2 procent 2017.
- Vi räknar med ett genomsnittspris på cirka USD 38 per fat för **råolja** (Brent) i år och USD 46 per fat 2017.
- **Svenska kronan** stärks något i förhållande till euron och lägger sig nära långtidsmedelkursen under året.
- **Arbetslösheten** väntas i år sjunka tillbaka något, till 3,6 procent, jämfört med föregående år för att nästa år (2017) sjunka ytterligare något (till 3,5 procent).
- De åländska **hushållens inkomstutveckling** har varit ofördelaktig efter finanskrisen 2008. En svag löneutveckling under 2016–2017 förväntas försvaga tillväxten av hushållens köpkraft och den privata konsumtionen.
- Summan av **avräkningsbeloppet och skattegottgörelsen** beräknas i år (2016) bli runt 230 MEUR och summan som betalas ut 2017 beräknas bli ca 233 MEUR.
- **Kommunernas** skattefinansiering beräknas öka med 3,5 procent 2016. Årsbidraget beräknas vara 9,2 MEUR 2016. Endast tre av 16 kommuner budgeterar ett positivt resultat.
- **Det privata näringslivet** är liksom för ett år sedan sammantaget försiktigt optimistiskt om de kommande 12 månaderna. Mest positiv är man angående möjligheterna att förbättra lönsamheten och utöka personalstyrkan.
- **Färjerederierna** gynnas av ännu ett år av lägre än väntade bunkerkostnader. Sammanvägda tror de på en oförändrad konjunktur under året.
- **Sjö- och landturismens** andel av näringslivets förädlingsvärde sjönk 2013-2015 med 0,5 procentenheter till 27,2 procent.
- Fraktraterna för sjötransporter sjönk under hösten. Bland **torrlastrederierna** tror nu de flesta ändå på i stort sett oförändrade eller något bättre affärsförutsättningar under året. Ledande index för **tankerverksamheten** visar på en svag marknadsutveckling under 2015 men är nu på väg uppåt, vilket gynnar nysatsningarna inom området.
- **Landtransportsektorn** tror sammanvägd att den kan komma att minska sin storlek under året.
- Den del av **primärnäringarna** som bedrivs i bolagsform hade en god omsättningsutveckling 2014-2015 och förväntar sig en något förbättrad lönsamhet under det kommande året. Nysatsningar inom branschen ger en utökad personalstyrka.
- Inom **livsmedelsindustrin** är utsikterna blandade och tonläget mer pessimistiskt än vanligt. Oklarheten kring chipstillverkningens framtid gör att stor osäkerhet råder inom branschen. Våra modellberäkningar visar att om halva chipstillverkningen läggs ner skulle ett åttiotal arbetsplatser försvinna från den åländska arbetsmarknaden.
- Den **övriga tillverkningsindustrin** är en stabil verksamhet och är enligt barometern något mer positiv än vanligt i synen på det kommande året.
- **Byggbranschen** förväntar sig sammantaget inga stora förändringar under den kommande 12-månadersperioden. En nergång i bostadsbyggandet gör ändå att man förväntar sig en minskad omsättning.
- **Handelsbranschen** rymmer tunga undersektorer som handel med drivmedel och postorderverksamhet vilka starkt påverkar helhetsbedömningen. Omsättningsutvecklingen sammantaget var mycket svag under 2015 och förväntas förbli så under 2016. De sammantagna förväntningarna ligger något under det normala.
- Förväntningarna inom **hotell- och restaurang** har blivit mer positiva under de senaste fem åren. Omsättningstillväxten var stark 2015 och man förväntar sig en förbättrad lönsamhet under 2016.
- **Finansbranschen** som helhet har ett starkt år bakom sig, men tror nu på en något sämre lönsamhet för innevarande år. Trots det planerar man att utöka sin personalstyrka under året. En avmattad kreditefterfrågan men fortsatt högt sparande förväntas under den kommande 12-månadersperioden.
- Branschen **företagstjänster**, inklusive IKT-företag, är något mer optimistiska än vanligt om utvecklingen och förväntar sig särskilt att lönsamheten skall förbättras.
- Också inom branschen **personliga tjänster** är stämningen mer positiv än vanligt. Samtidigt visar våra uppgifter om omsättningen att tillväxten var mycket svag förra året. Man tror att 2016 blir bättre och branschen själv förväntar sig bland annat nyrekryteringar och bättre lönsamhet under året.

1. Internationell utblick

1.1 Dämpade tillväxtutsikter för den globala ekonomin

Den globala tillväxten under 2016 förväntas bli måttlig och hamna på ungefär samma nivå som fjolåret. Internationella organisationer och prognosinstitut har i sina senaste översikter reviderat ner de globala tillväxtutsikterna. Så sent som i januari i år räknade IMF med en tillväxt på 3,4 procent 2016 och 3,6 procent 2017.[1] OECD nedreviderar i sin senaste prognos den globala tillväxten för i år (2016) till endast 3,0 procent, och 3,3 procent för 2017.[2]

Handel och investeringar utvecklas svagt och en svag efterfrågan leder till låg inflation och otillräcklig tillväxt av löner och sysselsättning.

I de ekonomiskt avancerade länderna ser den långsamma, gradvisa, återhämtningen trots allt ut att fortsätta. Bilden när det gäller tillväxtländerna är blandad. Uppbromsningen i Kina, ett oroligt läge i Brasilien och lägre råvarupriser begränsar den sammantagna tillväxen där. Vi räknar fortfarande ändå med fortsatt långsam återhämtning i den globala konjunkturen, med en åtföljande positiv tillväxt och stigande inflation de kommande åren.

Men årets första kvartal har fört med sig ett ökat antal orosmoln. Det gäller exempelvis den försvagade tillväxten i USA och tillståndet på de finansiella marknaderna. Osäkerheten på de finansiella marknaderna har tilltagit under årets första kvartal – vi har sett en nergång på globala börser sedan mitten av december.

Bakom den trots allt något starkare tillväxtprognosen för nästa år (2017) står förhoppningen om ekonomisk förbättring i större tillväxtländer som Ryssland och Brasilien.

Tre faktorer är särskilt framträdande i den globala ekonomins tillväxtförutsättningar: inbromsningen i Kina, de låga energi- och råvarupriserna och sist den gradvisa monetära åtstramningen i USA.[3]

1.2 Oljepriset

De långsiktiga förändringarna i oljepriset bestäms i första hand av fyra faktorer: utbudet från icke-OPEC-länder, OPEC:s beslut om produktion och investeringar, priset på övriga energiformer och den globala efterfrågan.

Prisutvecklingen på råolja sedan det andra halvåret 2014 har trotsat de flesta prognosmakares förväntningar. Bedömningarna om var det långsiktiga jämviktspriset kommer att lägga sig har som alltid att ta i beaktande många krafter som verkar åt olika håll.

Fortfarande under innevarande år (2016) ser det ut som om utbudet kommer att överstiga efterfrågan och medelpriset hållas under 40 USD per fat för Nordsjöolja (Brentolja).[4]

Högre tillväxt och ett ökat investeringsbehov 2017-2018, innebär att den globala oljekonsumtionen troligen kommer att överskrida produktionen och att lagren kommer att tömmas. Den väntade försvagningen av US-dollarn kan komma att sedan bidra till höjningen av oljepriset genom att sänka priset i lokala valutor på oljebaserade produkter vilket därigenom höjer efterfrågan.

Vid ett höjt oljepris kliver dock fler producenter – i synnerhet amerikanska sådana – in

[1] IMF (2016) World Economic Outlook January 19, 2016.

[2] OECD (2016) Interim Economic Outlook, 18th February 2016

[3] Ibid.

[4] US Energy Information Administration (2016) *Short Term Energy Outlook* 16 March 2016.

och ökar produktionen vilket bidrar till att dämpa prisökningen. Även Irans stegvisa återinträde på den globala oljemarknaden kommer att öka utbudet och hålla priset nere.

Figur 1. Råoljepriset (Brent) januari 2013–januari 2019

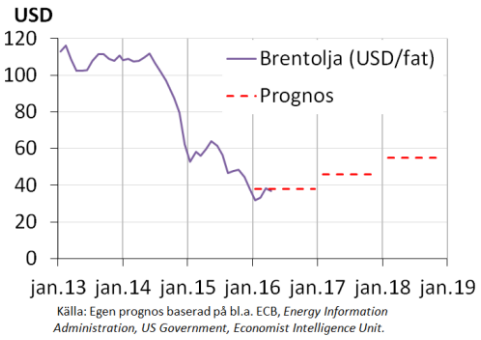

Vår prognos hamnar på ett genomsnittspris på råolja på 38 USD per fat för Brentolja och i år och därefter en gradvis ökning under året därefter, så att det lägger sig kring 46 USD per fat i genomsnitt 2017 (*Figur 1*).[5] En global konjunkturförstärkning 2018 ger sedan en ökad efterfrågan och ytterligare höjda råoljepriser.

Vi har tidigare kunnat konstatera att olje- och energipriserna påverkar Åland mer än de påverkar de finländska landskapen. Höjningar av energipriserna påverkar den samlade regionala produktionen, befolkningstillväxten, lönerna, hushållsinkomsterna, med mera, på Åland jämförelsevis starkt.

1.3 Inflation och räntor

Vinstmarginalerna i eurozonen har stigit vilket väntas driva upp den underliggande inflationen när den ekonomiska återhämtningen tar fart. Till detta kommer att nedgången i eurons växelkurs höjer priset på importerade varor och tjänster, vilket även det bidrar till en allmänt höjd prisnivå.[6]

Löneökningarna ser dock ut att bli dämpade och oljepriset fortsatt lågt under 2016 vilket gör att den årliga inflationstakten i euroområdet nu enligt Europeiska Kommissionen beräknas uppgå till 0,1 procent, vilket är en rejäl nedrevidering i förhållande till tidigare prognoser.[7] Inflationen väntas sedan öka och nå 1,5 procent år 2017, när lönenivån stiger och vi troligen får en liten uppgång i oljepriserna.

Figur 2. Inflationen på Åland och inom eurozonen. 12 månaders euribor, januari 2013–februari 2016

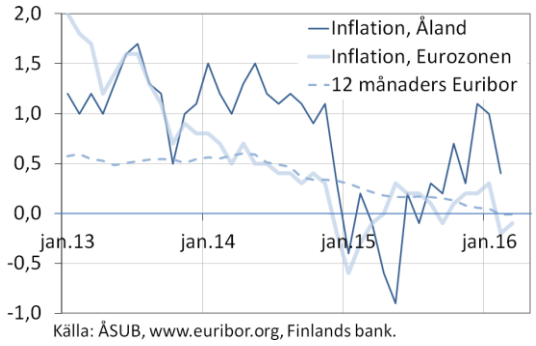

FED (centralbanken) i USA lät sin rekordlåga styrränta ligga kvar på 0,25 mellan december 2008 och till slutet av 2015.

I mitten av december det året höjde man slutligen räntan till 0,50 punkter. Höjningen motiverades med en förbättring av ekonomin och en förväntat stigande inflation.

[5] Egen prognos baserad på bl.a. Europeiska centralbanken (2017) Makroekonomiska framtidsbedömningar för euroområdet av eurosystemets experter, mars 2015. *Energy Information Administration*, US Government, Economist Intelligence Unit och Economist Intelligence Unit, *Global Forecasting Service March 16th 2016.*

[6] Europeiska centralbanken (2017) Makroekonomiska framtidsbedömningar för euroområdet av eurosystemets experter, mars 2015.

[7] Prognosen är exempelvis en hel procentenhet lägre än ECB:s prognos från december som förväntade sig att inflationen skulle stiga till 1,0 procent under 2016 och slutligen 1,6 procent under 2017, vilket alltså fortfarande skulle vara under det allmänna inflationsmålet på 2 procent (Europeiska centralbanken (2015) Makroekonomiska framtidsbedömningar för euroområdet av eurosystemets experter, december 2015. ECB:s antagande om oljeprisets utveckling låg i december 2015 på USD 52,2 per fat i medeltal för 2016.

Figur 3. USA:s, Euroområdets, och Sveriges centralbanksräntor januari 2013–mars 2016

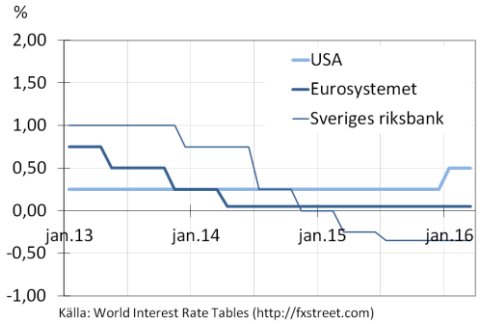

Den allmänna bedömningen är att FED fortsätter sin räntehöjning, stegvis under de kommande två åren, även om framtida höjningar förväntas ske långsamt.[8]

Den europeiska centralbanken (ECB) ligger än så länge kvar på 0,05 och fortsätter därmed att penningpolitiskt stimulera den ekonomiska aktiviteten i euroområdet (*Figur 3*). Lågränte- och stimulanspolitiken inom eurozonen lär fortsätta under året. De negativa inflationssiffrorna för februari (-0,2 procent) lär understödja den politiken.

Sverige införde en negativ styrränta i mars 2015 (-0,25 punkter), för att sedan i juli sänka och lägga sig på -0,35 punkter och ytterligare sänka till -0,50 i februari 2016.[9]

Det svenska konjunkturinstitutet bedömer att Riksbanken avvaktar med att påbörja en räntehöjning till senare delen av 2016, ”eftersom det tar tid för inflationen att nå 2,0 procent och inflationsförväntningarna är låga.”[10]

1.4 Läget för den internationella sjöfarten

Baltic Dry Index (BDI) är ett sammansatt shipping- och handelsindex skapat av det London-baserade *Baltic Exchange* som mäter förändringar i kostnaderna för att transportera råvaror som järnmalm, kol och vete till sjöss (*Figur 4*). Informationen får man direkt från skeppsmäklare.

Förändringar i BDI speglar transportkostnaderna för råvaror som är ett område där spekulationsnivån är väldigt låg, och ger därigenom insikter i globala trender i utbud och efterfrågan.

Av *Figur 4* framgår att index steg rejält under 2013. I början av 2014 nåddes en topp (över 2 000 punkter) men efter det har trenden varit neråt. År 2014 höll sig BDI genomsnittligt över 1 000 punkter, för att sedan sjunka under den nivån förra året.

I början av 2016, såg vi en nergång i BDI till de lägsta nivåerna under de senaste fem åren (*Figur 4*). Indexet bottnade sedan i mitten av februari och har sedan dess pekat uppåt.

Figur 4. Baltic Dry Index januari 2013–april 2016 (Index basår 1985 = 1 000)

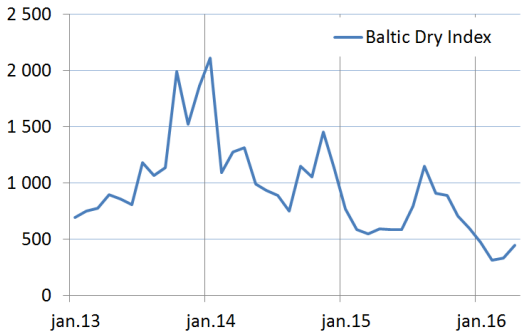

Källa : Capital Link (http://www.capitallink.com/)

1.5 USA

I USA fortsätter arbetsmarknaden att stärkas sedan en tid tillbaka. Även bostadsmarknaden är än så länge stark. Den starka dollarn tynger dock tillverkningsindustrin och det låga råoljepriset pressar investeringar inom gruv- och maskinindustri. Å andra sidan har det låga oljepriset också gynnat

[8] Sveriges Riksbank (2016) Penningpolitisk rapport, februari 2016, s. 5.

[9] Ibid.

[10] Konjunkturinstitutet (2015) Konjunkturläget december 2015

hushållen. Tjänstesektorn framstår för tillfället som den konjunkturstärkande.

Figur 5. Konsumentförtroendeindex (CCI) för USA, januari 2013–mars 2016.

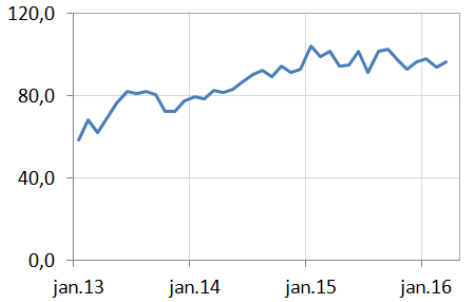

Källa: The Conference Board (http://www.conference-board.org/)

Konsumenternas förtroende har stigit trendmässigt under de senaste tre åren och ligger sedan sommaren över långtidsmedelvärdet (*Figur 5*). Det goda förtroendet för ekonomin hos hushållen återspeglar bland annat den låga arbetslösheten. Arbetslösheten föll i februari till under 5 procent för första gången på åtta år och förväntas sjunka ytterligare under de kommande två åren (till strax över 4 procent). Häri ligger också en källa till press uppåt på inflationen; den låga arbetslösheten leder till arbetskraftbrist och stigande löner.

Den internationella valutafonden (IMF) förväntar sig att USA:s BNP kommer att växa med 2,6 procent såväl 2016 som 2017.[11] Men det finns även försiktigare prognoser för innevarande år som lägger sig kring 2,4 procent.[12]

1.6 Knackig återhämtning i eurozonen

Den inhemska efterfrågan stärkts i euroområdet under innevarande år. Tillsammans med låga oljepriser, stärkt exportefterfrågan, ökande globala marknadsandelar och en gynnsam penningpolitik bäddas för att tillväxten småningom skall kunna stärkas. Den svaga euron ger exporten en skjuts och konsumtionen fortsätter att stimuleras av låga räntor och ett lågt oljepris.

Vi räknar dock med att med en förstärkning av konjunkturen i Eurozonen kommer först under 2017.

Den europeiska kommissionen förväntar sig i sin senaste prognos fortsatt tillväxt, men säger också att ”risken för att tillväxten kan bli sämre än beräknat har ökat, främst till följd av externa faktorer”.[13]

Europeiska kommissionen förutspår i sin senaste konjunkturöversikt en årlig BNP-tillväxt som ökar till 1,7 procent i år, från 1,6 procent förra året för att sedan öka till 1,9 procent under 2017.[14] Denna prognos framstår dock i dagsläget som överoptimistisk.

Bedömningarna om tillväxtutsikterna i eurozonen går kraftigt isär. Liksom när det gäller den globala ekonomiska tillväxten reviderade OECD i mitten av februari i år ner prognosen för euroområdet rejält. Nu tror man att tillväxten i år inte ens når upp till fjolårets och stannar på 1,4 procent, för att sedan 2017 stiga till 1,7 procent.[15]

Faktorer som låga oljepriser, goda finansieringsmöjligheter och en svag euro gynnar tillväxten. Men eurozonen möts också av tillväxthämmande krafter som avmattningen i Kina och geopolitisk oro i närområden.

Därtill präglas det kommande året av stor politisk osäkerhet, främst flyktingkrisen och hotet om ”Brexit”, möjligheten att Storbritannien kan lämna EU. De flesta pro-

[11] IMF (2016) *World Economic Outlook 2016.* Update January 2016.

[12] *Economist Global Forecasting Service*, January 20th 2016, SEB (2016) Nordic Outlook, February 2016

[13] European Commission (2016) *Winter 2016 Economic Forecast: Weathering new challenges*, Brussels, 4 February 2016

[14] Ibid.

[15] OECD (2016) Interim Economic Outlook, 18th February 2016

gnosmakare har ändå som huvudscenario att Storbritannien blir kvar i gemenskapen.

Den kvardröjande osäkerheten accentureades av deflationshotet – inflationen var återigen negativ i februari. Reaktionen kom från ECB i form av en sänkning av styrräntan till 0,0 procent i mars i år och ett tillhörande utvidgat stödköp av obligationer.

Kommissionen förväntar sig att arbetslöshetsnivån minskar från 11 procent år 2015, till 10,5 procent år 2016 och till 10,2 procent år 2017.[16]

Tillväxten drivs i år och nästa år av den privata konsumtionen, arbetsmarknaden återhämtar sig och de reala disponibla inkomsterna ökar, vilket avspeglas i att hushållens förväntningar (konsumentförtroendeindex, CCI) ligger klart över långtidsmedelvärdet.

De positiva stämningarna har emellertid dämpats något om man avläser CCI, som sjunkit något sedan noteringen i februari 2015 (och som var den högsta på sju år).

Sammantaget i euroområdet väntas de offentliga finanserna stärkas. Förra året minskade det offentliga underskottet till 2,2 procent av BNP år och förväntas minska ytterligare till 1,9 procent av BNP år 2016. Förstärkningen av de offentliga finanserna förväntas sedan fortsätta 2017 och nå 1,6 procent av BNP.[17]

Skuldkvoten i euroområdet nådde en topp på 94,5 procent år 2014 och den förväntas nu sjunka till 91,3 procent år 2017.[18]

1.7 Asien och Latinamerika

De kommande fem åren blir en utmaning för policymakare i Asien, när de skall anpassa sina ekonomier till en sjunkande tillväxttakt i Kina och en ojämn efterfrågan från USA och Europa.

Det låga oljepriset har gynnat nettoimportörerna av energi i Asien genom att hålla inflationen nere och därigenom gynna köpkraften.

Tillväxten i den japanska ekonomin förra året blev betydligt lägre än väntat, bara kring 0,7 procent och det trots kraftiga statliga stimulanser och centralbankens försök att minska värdet på den japanska valutan (yenen). BNP väntas fortsätta att växa med knappt 1 procent årligen ända fram till 2020.[19]

Det pågår en omstrukturering av den kinesiska ekonomin, med bland annat ett skifte av tyngdpunkten från tillverkning till tjänsteproduktion. En svag inhemsk efterfrågan har minskat importen och därmed bidragit till att tillväxten av den globala handeln minskat.

Under det senaste halvåret har börsen sjunkit i Kina. Kinas BNP-tillväxt mattas under 2016, och hamnar på 6,5 procent, för att sedan fortsätta att avta nästa år (2017) till 6,2 procent.[20] Regeringen har vidtagit ett antal efterfrågestimulerande åtgärder för att stödja tillväxten.

Trots ofördelaktiga klimatförutsättningar med bland annat översvämningar ser den indiska tillväxten ut att fortsättningsvis bli mycket stark under 2016-2017; kring 7,3 procent.[21]

Den oljeimporterande indiska ekonomin fortsätter också att stärkas av de låga oljepriserna som håller tillbaka inflationen.

[16] European Commission (2016) *Winter 2016 Economic Forecast: Weathering new challenges*, Brussels, 4 February 2016

[17] *Ibid*.

[18] Ibid.

[19] Economist Intelligence Unit, 17 February 2016.

[20] OECD (2016) Interim Economic Outlook, 18th February 2016.

[21]

Tillväxten sammantagen i Latinamerika ser ut att vara negativ för hela 2015, vilket bland annat avspeglar Brasiliens kraftiga tillbakagång och nergången i råvarupriserna. FNs kommission för Latinamerika (ECLAC) har anfört den otillräckliga regionala integrationsgraden som en tillväxthämmande faktor för området. [22]

2. Finland

Det vill sig ännu inte riktigt för Finland. Som EU-kommissionen påpekar i sin senaste översikt över den finländska ekonomin är Finlands reala BNP fortfarande lägre än innan finanskrisen 2008.[23] Statistikcentralens konjunkturindikator för produktionen låg det sista kvartalet 2015 under medeltalet för 2006.[24]

Återhämtningen motverkas av flera krafter. Den långvariga och djupgående åtstramningspolitiken håller tillbaka hushållens och företagens efterfrågan. Trots god aktivitet inom bygg- och anläggningar fortsätter investeringsnivåerna att vara låga under året.

Samtidigt fortsätter den finländska exporten och ekonomiska tillväxten att hämmas av den svaga konkurrenskraftsutvecklingen och av krisen i den ryska ekonomin. Trenden är långsiktig; exportsektorns försvagade konkurrenskraft går tillbaka ända till 2002.[25]

Det finns dock några ljus i mörkret. Det låga oljepriset fungerar som en allmän stimulans och en försvagad euro stimulerar exporten. Låga räntor stimulerar konsumtionen – åtminstone i teorin – genom förmånliga kreditvillkor. Sanktionerna mot Ryssland mildras något under andra hälften av 2016.

En gradvis återhämtning kan vara på väg de närmaste två åren om de gynnsamma krafterna får verka. Avgörande är att exporten växer som väntat och att investeringarna småningom tar fart. Även om den totala investeringsnivån ser ut att fortsätta vara låg under året är nivån inom bygg- och anläggningssektorn relativt hög.

En positiv signal kan också vara att konfidensindikatorer från industrin under första kvartalet pekat uppåt.

I sin senaste landsrapport för Finland pekar den Europeiska Kommissionen på ”rättsstatsprincipen, låg korruption, ett utmärkt utbildningssystem och fortsatt omfattande investeringar i forskning, utveckling och innovation” som goda förutsättningar för en hållbar återhämtning.[26]

2.1 Finlands BNP-tillväxt svagt positiv i år

Den ekonomiska tillväxten i Finland ser ut att fortsätta sin mycket gradvisa återhämtning under innevarande år. Från att ha varit negativ 2014 (-0,7 procent) och 0,5 i fjol kan vi räkna med en positiv tillväxt detta år (0,9 procent) och en ytterligare förstärkning med några tiondelar året därpå (1,2 procent). Den årliga tillväxten av Finlands samlade produktion återges i *Figur 6*.

Delvis kommer sig Finlands belägenhet av en kombination av negativa chocker. Den finska pappersindustrin drabbades och den globala nergången i efterfrågan på pappersprodukter. Elektroniksektorn och Nokia förlorade snabbt sin position när mobilverksamheten kollapsade.

[22] ECLAC (2015) *Latin American Economic Outlook* 2016.

[23] Europeiska kommissionen (2016) Landsrapport – Finland 26.2.2016, s. 1.

[24] Statistikcentralen (http://www.findikaattori.fi/sv/39).

[25] Europeiska kommissionen (2016) Landsrapport – Finland 26.2.2016, s. 1

[26] Europeiska kommissionen (2016) Landsrapport – Finland 26.2.2016, s. 1

Figur 6. BNP-tillväxt för Åland, Finland och Sverige 2010–2017

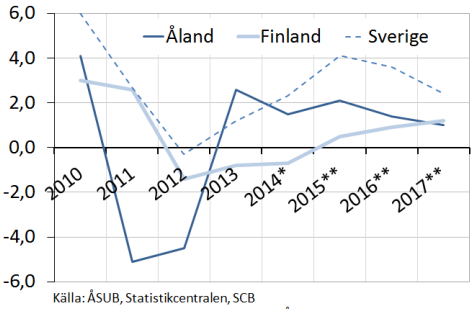

Källa: ÅSUB, Statistikcentralen, SCB
*) För 2014 preliminära beräkningar för Åland
**) Prognos

Vi har också under flera år haft ett gradvist bortfall av Rysslandsmarknaden. Till detta kommer dessutom den långsiktiga demografiska förändringen med den åldrande arbetskraften som innebär ett bortfall av produktiv potential när den arbetsföra delen av befolkningen minskar.

Bortfallet av den högproduktiva elektroniksektorn ledde också till en sänkning av den totala produktivitetsnivån i Finland.

Efter att ha upplevt en allmän nergång i priserna – en deflation på -0,2 procent – under 2015, ser det ut som om priserna återigen börjar stiga. Vi räknar med en procentuell förändring av KPI på 0,3 procent i år och 1,2 procent 2017.

2.2 Arbetslösheten, konkurrenskraftsavtalet och lönerna

Arbetslösheten i Finland förväntas fortsätta ligga kvar på en hög nivå i år. Den väntas sjunka med ett par tiondelar; från 9,4 procent 2015 till 9,2 procent i år, och ytterligare till 8,9 procent 2017.[27]

Den höga arbetslösheten tyder på svårigheter att få utbud och efterfrågan av arbetskraft mellan sektorer och regioner att matcha. Ett annat allt allvarligare problem är den ökande långtidsarbetslösheten.

Lönerna kommer att stiga i mycket långsam takt framöver och eftersom inflationen förutspås bli låg ger det liten reallöneökning. Den preliminära uppgörelsen som träffades mellan arbetsmarknadens parter i början av mars skulle i praktiken innebära en nolltillväxt av reallönerna under den kommande 12-månadersperioden. Det dröjer dock till början av juni innan vi vet om avtalet blir verklighet och om det då blir allmänna centrala avtal som gäller eller det kommer att finnas möjligheten till branschvisa uppgörelser.

För löntagarhushållens del och då i synnerhet de offentliganställdas, skulle regeringen ursprungliga förslag innebära att medelst tvångslagar införa markanta försämringar nästa år (2017) som begränsar konsumtionsutrymmet. Dit hör höjda pensionsutgifter och arbetslöshetsförsäkringar samt förkortad semester och sänkt semesterpeng för offentliganställda. Till detta skulle komma införandet av sjukkarenser och för barnfamiljer tillkommer dessutom en enligt regeringens förslag kraftigt höjd maxtaxa inom barndagvården.

Dessa ökade kostnader och försämringar för hushållshållen skulle enligt regeringens planer i alla fall delvis kompenseras för genom skattelättnader.

Centralorganisationerna på arbetsmarknaden har dock inte godkänt dessa tvångslagar som utgångspunkt för förhandlingar om ett så kallat konkurrenskraftsavtal. Man har emellertid godkänt exempelvis en viss begränsad ökning av arbetstiden. Man godkänner också som utgångspunkt att löneuppgörelserna skall stöda de internationellt konkurrensutsatta branscherna, den långsiktiga sysselsättningen, produktivitetsutvecklingen och balansering av de offentliga finanserna.

Hushållens förtroendeindikator har kontinuerligt legat under långtidsmedelvärdet (den streckade linjen i *Figur 7*) sedan som-

[27] SEB Nordic Outlook February 2016, s. 46.

maren 2015. En viss förstärkning har skett sedan slutet av förra året (*Figur 7*). Skulle en uppgörelse på arbetsmarknaden bekräftas av parterna den 1 juni kommer sannolikt det allmänna förtroendet för Finlands ekonomi förstärkas hos exportindustrin och investerare, mer tveksamt är hur löntagarhushållen skulle reagera.

Det fortsättningsvis svaga förtroendet för den finländska ekonomin återspeglar dels den höga arbetslösheten, men möjligtvis även en osäkerhet i samband med det så kallade konkurrenskraftsavtalet och uppgörelsen mellan arbetsmarknadens parter.

Figur 7. Konsumenternas framtidstro i Finland och Sverige, januari 2013–mars 2016

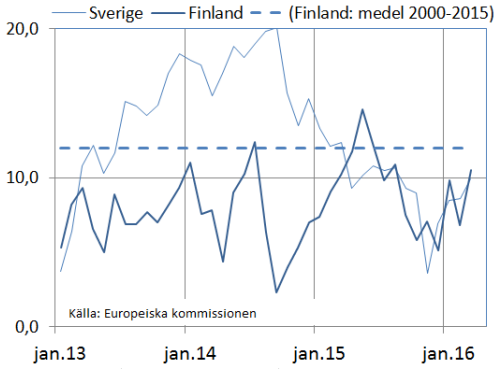

Hushållens konsumtionsefterfrågan har varit svag under 2015 och kommer av allt att döma att vara så under de kommande två åren.

2.3 Den offentliga ekonomin

Den svaga ekonomiska utvecklingen efter finanskrisen 2008 har gjort att de offentliga finanserna i Finland har försämrats. Statens samlade skulder steg till över 60 procent av BNP under 2015 och kommer att stiga ytterligare under 2016 och 2017.

De senaste två åren (2014-2015) hade Finland ett offentligt underskott som överskred 3,0 procent av BNP 2014 och 2015. Regeringens ambition är att spara cirka 2,0 procent av BNP fram till 2019.

För att man skall lyckas minska underskottet i de offentliga finanserna krävs inte bara besparingar utan även åtföljande positiv tillväxt av den samlade produktionen.

3. Fortsatt förstärkning av konjunkturen i Sverige

Sverige är våren 2016 inne i en stark tillväxtperiod med stark inhemsk efterfrågan och ökande sysselsättning. Återhämtningen fortsätter på Sveriges exportmarknader. En expansiv finans- och penningpolitik stimulerar efterfrågan under 2016.

Sverige uppvisar också en kombination av svag aktiemarknad, lågt ränteläge och hög kredittillväxt.

De närmaste åren kommer enligt de flesta bedömare att uppvisa en BNP-tillväxt snabbare än det historiska genomsnittet. En i grunden stark inhemsk efterfrågan förstärks av flyktinginvandringen och exportmarknaderna i omvärlden fortsätter att återhämta sig. Sveriges BNP-tillväxt beräknas ligga på 3,5 i år för att nästa år mattas till 2,8 procent (*Figur 6*).

Arbetslösheten förväntas sjunka i år i förhållande till 2015 och bli 6,8 procent 2016 för att därefter hålla sig på den nivån det följande året.[28] Efter det kan man räkna med en liten ökning till följd av ett ökande utbud av arbetskraft.

Svenska riksbanken fortsätter att bedriva en extremt expansiv penningpolitik genom att reporäntan i december sänktes till rekordlåga -0,35 punkter. Syftet är att få upp inflationen och att bidra till att hålla kronkursen nere.

[28] Sveriges riksbank (2016) Penningpolitisk rapport, februari 2016, s. 39.

Svenska konjunkturinstitutet förutspår att Riksbanken låter reporäntan ligga still på –0,50 procent till sommaren 2017 vilket ytterligare skulle förstärka högkonjunkturen. Inflationen beräknas stiga långsamt från 0,0 förra året (2015) till 0,8 i år och 1,2 år 2017.[29]

Hushållens skulder fortsätter att öka och allt fler efterlyser nu reformer på bostadsmarknaden för att skapa bättre balans mellan utbud och efterfrågan.

Trots den goda tillväxten i den svenska ekonomin har hushållens bedömningar av sitt eget och landets ekonomiska läge har varit mindre positivt än normalt under de senaste 12 månaderna (*Figur 7*). Hushållen är dock, tudelade i sin bedömning; de har fortfarande en något pessimistisk syn på den svenska ekonomin i stort, medan synen på det egna hushållets ekonomi är mer positiv än vanligt.[30]

Den svenska kronan har trendmässigt försvagats mot euron sedan det andra kvartalet 2013 och låg i mars strax under långtidsvärdet 9,22 kronor för en euro (*Figur 8*).

Vi väntar oss att kronan kommer att stärkas marginellt under prognosperioden och även på några års sikt. Innevarande år tror vi att kronan kommer att i medeltal ligga kvar kring sitt långtidsmedelvärde i förhållande till euron och lägga sig kring nivån EUR/SEK 9,25, för att under 2017 stärkas något (till 9,20 för en euro).

De låga räntorna har hållit nere kronkursen. När reporäntan börjar höjas stegvis framöver – från och med sommaren 2017, enligt Konjunkturinstitutets bedömning – och resursutnyttjandet ökar, kommer kronan förmodligen att stärkas gentemot euron. En sådan utveckling skulle vara fördelaktig för åländska exportföretag och

Figur 8. Valutakurser: EUR/SEK och EUR/USD, januari 2013–mars 2016

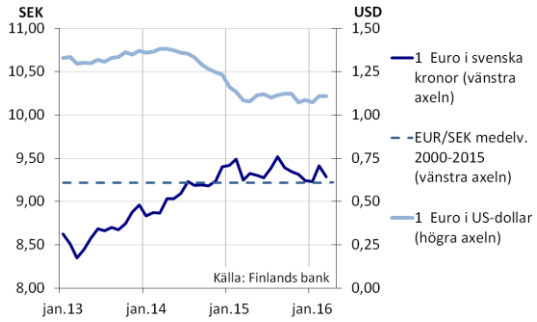

för såväl land- som sjöturismen eftersom vi brukar anta att nettoeffekten av en stark krona är gynnsam för det åländska näringslivet och kompenserar något för de finländska och åländska hushållens svaga köpkraftsutveckling.

4. Den åländska ekonomin

Ett mörkt moln hänger över den åländska ekonomin: hotet om avveckling av Chipsfabriken. I skrivande stund vet vi inte om det mörka molnet utvecklades till det fruktade ovädret eller om det vek av och upplöstes. ÅSUB undviker i detta skede att sia om utgången men konstaterar att en avveckling av Chipsfabriken skulle ha mycket stora återverkningar på den åländska ekonomin i alla fall på kort sikt. En eventuell avveckling kan komma att ske gradvis över 2–3 år och då blir effekten under vår prognosperiod som sträcker sig 12 månader framåt begränsad.

I avsnitt 6 (s. 46) redovisar vi några modellberäkningar med vilka vi försöker komma åt effekterna av den ekonomiska ”chock” som en nerläggning skulle åstadkomma.

Annars har marknadskrafternas gränsöverskridande spel har gjort sig särskilt påmint på Åland denna vinter, när den utländska koncernledningen för ett av de största industriföretagen i landskapet (*Orkla Food & Confection*) tillkännagett planer på omfattande omstruktureringar som högst troligt kom-

[29] Konjunkturinstitutet (2016) Konjunkturläget mars 2016.

[30] Konjunkturinstitutet (2016) Konjunkturbarometern, mars 2016.

mer att få stora effekter på sysselsättningen på Åland. Vi har blivit påminda om att vara föremål för utländska direktinvesteringar och att själv företa sådana är en av många riskfyllda komponenter för aktörerna i den ekonomiska globaliseringsprocessen.

Visserligen är det åländska näringslivet i första hand beroende av marknadsutvecklingen på hemmamarknaden och i närområdet, men ekonomin är ändå indirekt starkt beroende av den globala ekonomins utveckling.

Den jämförelsevis lilla, öppna finländska ekonomin är beroende av utvecklingen på världsmarknaden och den finländska industrins konkurrensförmåga är i sin tur avgörande för statsfinanserna.

Ålands offentliga ekonomi är direkt beroende av avräkningsbeloppet från den finländska statsbudgeten, viket innebär att en balanserad ökning av de offentliga utgifterna till stor del är beroende av en växande finländsk skattebas.

Den offentliga ekonomins konsumtion påverkar sedan i sin tur efterfrågan på de åländska företagens varor och tjänster på hemmamarknaden. Den åländska ekonomins starka sammanknytning med den finländska visas också bland annat av att förändringarna i hushållsinkomster och priser följer varandra mycket nära.

En annan mer direkt inverkan på den åländska ekonomin och konjunkturen kommer från förändringar i bränslekostnaderna. Särskilt stor är effekten på transportsektorn och sjöfarten.[31]

Färjesjöfarten har gynnats av det oväntat låga priset på råolja och därmed bunkerpriserna under det senaste året. De flesta bedömare tror på ett fortsatt lågt råoljepris – i medeltal kring 38 USD per fat – under den kommande 12-måndersperioden vilket gynnar färjesjöfarten.

4.1 BNP-tillväxten

Den åländska BNP-tillväxten uppvisar tvära kast under de senaste åren *Figur 6* (sid. 19) visar den åländska BNP-tillväxten i förhållande till Finland och Sverige och *Figur 9* visar utvecklingen i indexform.

Från och med 2011 fick vi två år av minskande samlat produktionsvärde (-4,9 procent och -4,7 för 2012). Förädlingsvärdet ökade sedan 2013 för de flesta av de största branscherna; i transport och magasinering, (där sjöfart ingår) i fastighetsverksamhet, tillverkning samt finans- och försäkringsverksamhet.[32] BNP-tillväxten återhämtade sig och vände från kraftigt negativ till 2,6 procent och därmed återtogs en del av nergången från året innan. Räknat i fasta priser var dock värdet av den samlade produktionen fortfarande lägre än 2005.

Våra preliminära beräkningar säger att efter uppgången 2013 fortsatte Ålands BNP-tillväxt att vara positiv (1,5 procent) år 2014.

Prognosen för 2015 är även den positiv (2,1) och även fortsättningsvis för innevarande år (2,4 procent). Nästa år (2017) räknar vi med en avmattning av den samlade tillväxten till 1,3 procent – främst beroende på att den offentliga sektorns bidrag till BNP minskar till följd av nerskärningar (*Figur 11*).

Figur 11 visar hur BNP-kakan fördelats mellan sektorerna och hur volymtillväxten i de två sektorerna förhållit sig till varandra.

[31] Konjunkturläget våren 2012 (ÅSUB Rapport 2012:1) sid. 78-81.

[32] ÅSUB Statistikmeddelande (2016) Nationalräkenskapsdata 2016:1.

Figur 9. BNP-tillväxten 2000–2017 för Åland, Finland och Sverige. Volymindex, år 2000=100

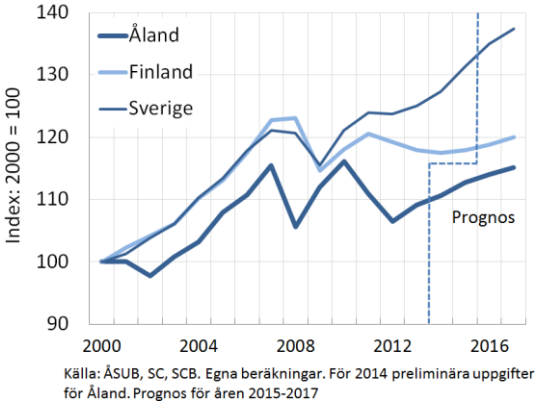

Figur 10. Privata och offentliga sektorernas genomsnittliga volymtillväxt periodvis 2000–2017 (procent)

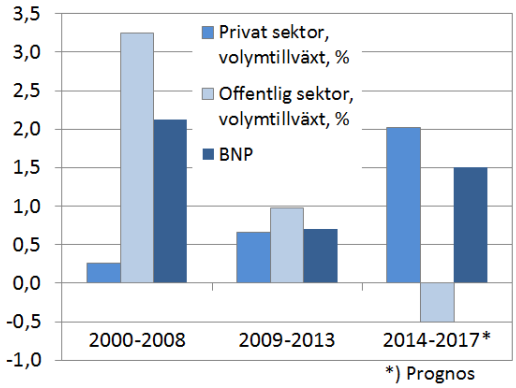

Den privata sektorns andel av det totala produktionsvärdet minskade från 82 procent år 2000, till 78 procent 2013. Därefter kommer den enligt vår prognos att återigen öka till 80 procent 2017.

Den privata sektorn hade i genomsnitt en svagt positiv tillväxt 2000-2008 (0,3 procent) medan den offentliga sektorn växte starkt under samma tid (3,2 procent) (*Figur 10*).

Under perioden efter finanskrisen med internationell lågkonjunktur från 2009-2013 stärktes den privata sektorns tillväxt något (0,7 procent i medeltal) samtidigt som den offentliga sektorns volymtillväxt mattades av rejält (1,0 procent i genomsnitt).

Figur 11 visar den årliga volymtillväxten för respektive sektor under perioden 2008-2017.

Slår prognosen om utvecklingen fram till och med 2017 in så kommer vi det året ändå att ligga på ett samlat produktionsvärde som ligger strax under 2010 års samlade BNP (Den mörka kurvan längst ner i *Figur 9*).

Den svaga totala BNP-utvecklingen för Åland under åren 2009-2013 jämfört med den föregående 5-årsperioden beror till stor del på minskningen av den offentliga sektorns volym.

Figur 11. Offentliga och privata sektorernas volymtillväxt 2011–2017 (procent)

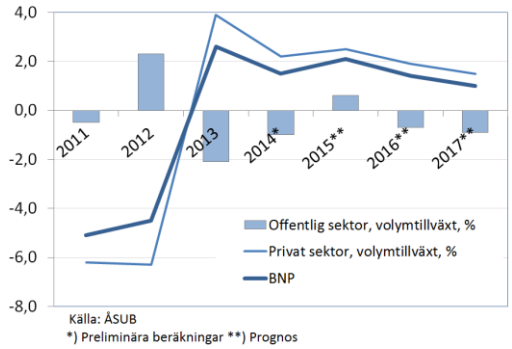

Vi beräknar den åländska bruttonationalprodukten så långt möjligt enligt gängse internationella procedurer och därför måste vi där till exempel inkludera den del av verksamheten hos rederier som omfattar fartyg som är registrerade på Åland.

4.2 Arbetslösheten

Det relativa arbetslöshetstalet på Åland framgår av *Figur 12*, nedan.[33] Där ser man att arbetslösheten hittills i år (2016) legat något lägre än motsvarande månad året innan.

Den relativa arbetslösheten låg i januari och februari på 4,0, för att sedan sjunka tillbaka

[33] ”Det relativa arbetslöshetstalet” motsvarar det som fram till och med 2015 benämndes ”öppen arbetslöshet”.

något i mars till 3,7 procent, vilket är under nivån motsvarande månad de två senaste åren.

Figur 12. Relativ arbetslöshet, månadsvis 2014, 2015 och januari–mars 2016

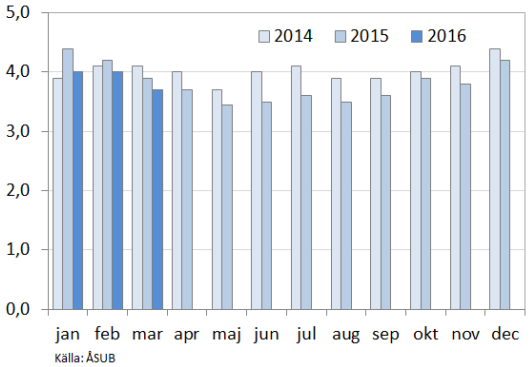

Ungdomsarbetslösheten uppvisar ett betydligt mer oregelbundet mönster beroende på det lilla antalet individer i gruppen (*Figur 13*).

Även denna ligger än så länge under fjolårets nivå, men ökade ändå från 5,8 procent i januari till 6,0 i februari och mars.

Figur 13. Ungdomsarbetslösheten, månadsvis 2014, 2015 och januari–mars 2016

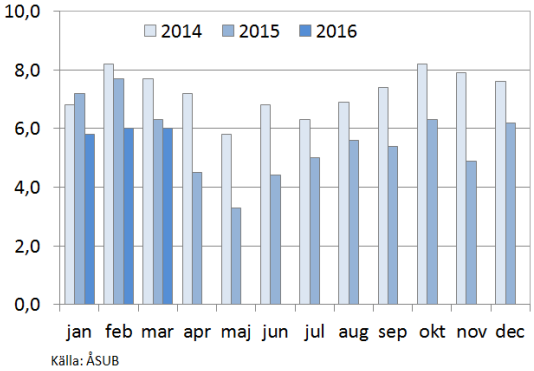

Den långsiktiga trenden i den öppna arbetslösheten sedan år 2000 pekar fortfarande uppåt (*Figur 14*).

Vi räknar med att den totala, relativa arbetslösheten kommer att hamna på 3,6 procent på årsbasis 2016, för att därefter ytterligare sjunka tillbaka till 3,5 procent 2017.[34]

Tabell 1. Nyckeltal 2013–2017

	2013	2014*	2015*	2016^{P}	2017^{P}
BNP till marknadspris (volymförändring, %)	2,6	1,5	2,1	2,4	1,3
Befolkningsförändring (antal personer)	165	268	67	100-150	150–200
Arbetslöshetsgrad, öppen (årlig tillväxt, %)	3,5	4,0	3,8	3,6	3,5
Konsumentpriser, årlig förändring (%)	1,2	1,1	0,1	0,4	1,2
Kort ränta (Euribor 3 mån, %)	0,2	0,2	0,0	-0,3	-0,2
Växelkurs EUR/SEK	8,66	9,10	9,35	9,25	9,20
Råolja (Brent, USD/fat)	108	99	53	38	46
Bunker (LSMGO, Rotterdam, USD/ton)	..	840	496	376	437

*) Preliminära uppgifter för BNP-tillväxten ^{P}) Prognoser
Källa: ÅSUB, egna beräkningar för BNP, ÅSUB (Befolkning, Arbetsmarknad, Priser), Befolkningsregistercentralen, Finlands bank, US Energy Information Administration, Konjunkturinstitutet.

[34] Nästa prognos för arbetsmarknaden publiceras i Arbetsmarknadsbarometern 2016 som offentliggörs i början av juni.

Figur 14. Relativ arbetslöshet 2002–2017

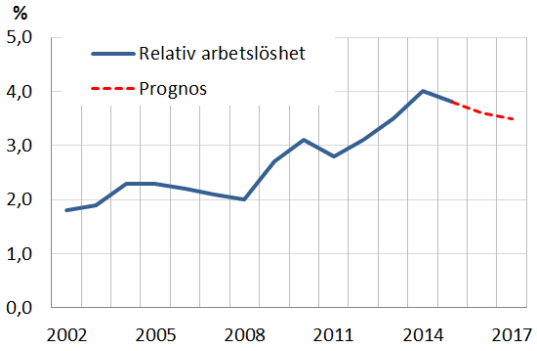

4.3 Befolkningsutvecklingen

Trots den svaga ekonomiska utvecklingen under det senaste decenniet har den åländska befolkningsutvecklingen varit god fram till fjolåret då vi fick en markant nergång.

Figur 15. Befolkningsförändring 2007–2015

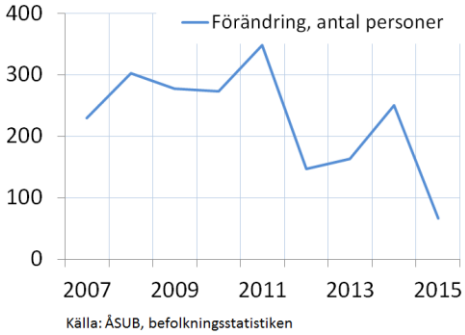

Befolkningen ökade med 303 individer 2008 och 278 individer 2009. Den starka tillväxttrenden kulminerade 2011 med 348 personer. Ökningen blev betydligt mindre 2012; inte mer än 147 personer, för att återigen stiga 2013 (164 personer) och 2014 ytterligare starkare; 250 personer.

Förra året (2015), fick vi en rejäl nergång i befolkningstillväxten, till 67 personer. Den uppbromsade befolkningstillväxten berodde i första hand på att flyttningsrörelsens överskott minskade med 150 och blev 86 personer, den lägsta siffran sedan år 2000.[35]

I och med den svaga befolkningsökningen 2015 har befolkningstillväxten på Åland sedan 2008 (5,6 procent) inte länge varit lika stark som i Sverige (6,4 procent) men fortfarande är den betydligt starkare än i Finland totalt (*Figur 16*).

Figur 16. Befolkningsutveckling för Åland, Finland och Sverige 2008–2015. Antal invånare, index år 2008=100

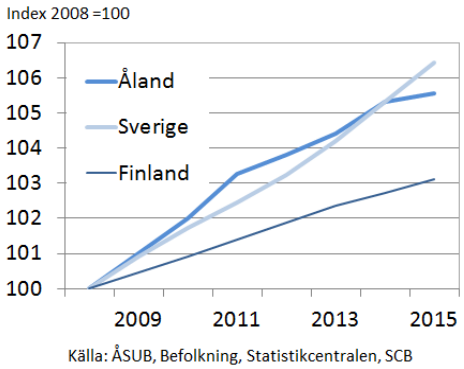

Den relativt sett starkare befolkningstillväxten på Åland i förhållande till Finland framgår med all tydlighet i *Figur 17*. Under de senaste 20 åren har Ålands befolkning ökat från 0,49 procent av Finlands år 1995 till 0,53 procent under åren 2011 till 2015.

Figur 17. Ålands befolkning som andel av Finlands (procent) 1995–2015

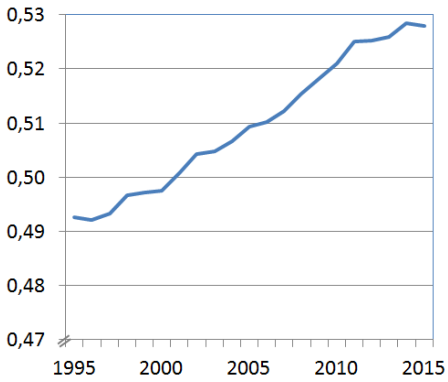

[35] ÅSUB (2016) Befolkningsrörelsen 2015, preliminära siffror.

Trenden i den ökande andelen har under perioden varit kontinuerlig och stark.[36]

4.4 Inflationen

Inflationen (KPI) på Åland har trendmässigt avtagit under de senaste tre åren, från i medeltal 3,6 procent år 2011 till 0,1 procent 2015 (*Figur 18*).

Vår prognos säger att denna nedåttrend bottnar detta år. En gradvis uppgång inleds innevarande år (2016). De fortsättningsvis låga råoljepriserna håller den allmänna prisnivån nere medan det osäkra utfallet av förhandlingarna kring det så kallade samhällsfördraget och de skattelättnader som eventuellt kan följa gör det svårt i nuläget bedöma hur den allmänna finländska prisnivån utvecklas.

Åtstramning och intern devalvering – minskad lönetillväxt – utan kompenserande skattejusteringar skulle hålla inflationen nere. (Fortsättningsvis lägre än eurozonens genomsnitt).

Vi tror att ökningen av konsumentpriserna 2016 på Åland hamnar på 0,4 procent. Mot bakgrund av en förbättring av läget i euroområdet 2017 med ett ökande kapacitetsutnyttjande och ett stigande råoljepris får vi därefter en inflation som ökar till 1,2 procent.

Figur 18. Inflationen på Åland januari 2012–februari 2016. Prognos till och med 2017

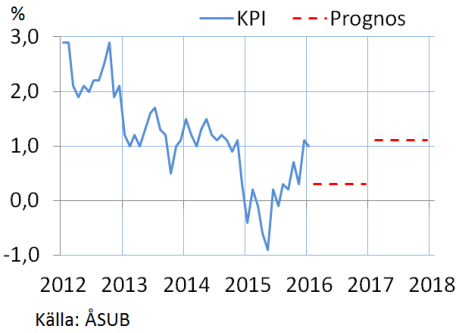

[36] Korrelationen mellan tid och andelen ger R^2 = 0,97.

4.5 Hushållen

Förändringar i handelns omsättning kan indirekt och grovt avläsas som förändringar i hushållens köpkraft. Som framgår *Figur 19* har vi haft en kontinuerlig årlig försämring av tillväxten av hushållens disponibla penninginkomst fram till och med 2013.

Efter en kraftig nergång 2009 i finanskrisens kölvatten återhämtade sig omsättningstillväxten snabbt 2010 och förblev positiv fram till och med 2012. Därefter har vi haft en synnerligen svag utveckling inom den åländska handeln.

Vi utgår ifrån att det åländska konsumentförtroendet nära följer de finländska och svenska. Trenden i konsumentförtroendet i Finland under första kvartalet pekar uppåt men har ännu inte nått till långtidsmedelvärdet (se *Figur 7*).

Figur 19 visar att tillväxten av de åländska hushållens genomsnittliga disponibla inkomst följer mycket nära hela Finlands. Eftersom materialet bygger på skattemyndigheternas beskattningsuppgifter är de färskaste siffrorna från 2014.

Figur 19. Hushållens disponibla penninginkomst för Åland och Finland 2000–2014. Procentuell tillväxt (median, 2014 års penningvärde)

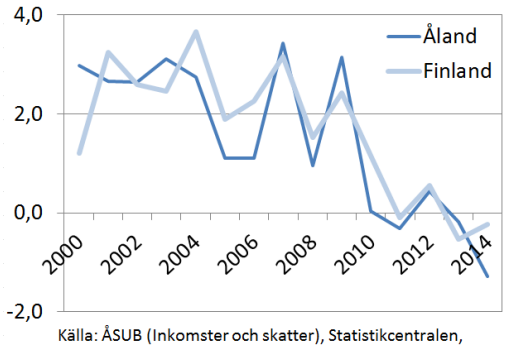

Källa: ÅSUB (Inkomster och skatter), Statistikcentralen, Finland. Egen bearbetning.

Slutsatsen man kan dra av den svaga utvecklingen för både Åland och hela Finland är att när det gäller inkomstutvecklingen har

de åländska hushållen ohjälpligt dragits med i de senaste årens allmänna finländska lågkonjunktur.

4.6 Inresande och sjöfarten

Kurvan över antalet inresande till Åland (*Figur 20*) visar på en god tillväxt mellan 2002 till 2005, därefter en svag tillväxt fram till 2009 och sedan en tydlig avmattning fram till och med 2014.

Den senaste noteringen för 2015 ligger strax över 2,1 miljoner inresande, vilket fortfarande är en bit under toppnoteringen 2009.

Om man omvandlar uppgifterna om inresande till tillväxtsiffror framgår att vi förra året fick en vändning till det positiva efter tre år av negativ tillväxt (*Figur 21*).

Drygt 50 000 fler reste in till Åland 2015 jämfört med 2014. Antalet inresande har nu i ett decennium legat över 2-miljonersstrecket (*Figur 20*), men tillväxten har samtidigt stagnerat; antalet inresande är *de facto* fortfarande lägre än för 10 år sedan.

Figur 20. Inresande till Åland 2000–2015

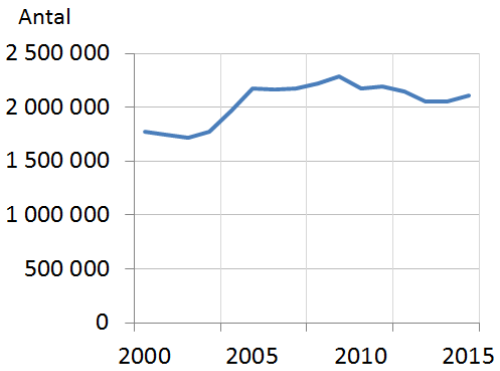

Källa: ÅSUB, Turism

Från och med det tredje kvartalet 2014 fick vi en oväntat snabb nergång i priset på LSMGO (*Low Sulphur Marine Gas Oil*). Nergången fortsatte kontinuerligt ända fram till slutet av januari 2015 (*Figur 22*).

Figur 21. Inresande till Åland 2000–2015, procentuell tillväxt

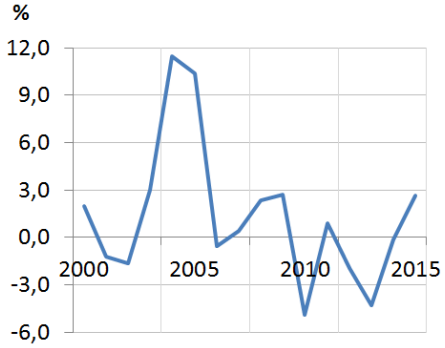

Källa: ÅSUB, Turism

Efter det – och i synnerhet efter mitten av februari – har pristrenden pekat uppåt så att priset för ett ton LSMGO i mitten av mars låg på samma nivå som i mitten av december 2015.

Vi räknar med att priset på LSMGO (i Rotterdam) fortsätter något uppåt och hamnar kring USD 380 per ton i medeltal under resten av året (*Figur 22*).

Figur 22. Priset på lågsvavlig marindiesel (LSMGO i Rotterdam) 2014–2017

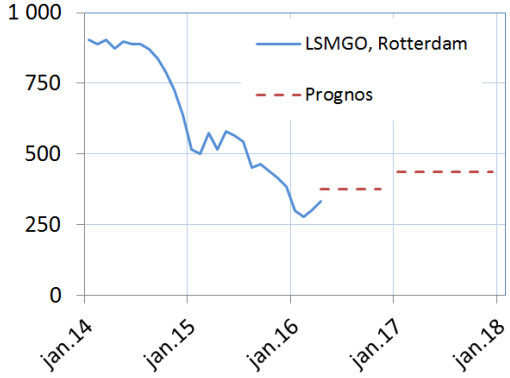

Nästa år (2017) räknar vi med en ytterligare uppgång till nära USD 440 per ton. Vår prognos till och med 2017 säger med andra ord att prisuppgången blir måttlig i alla fall om man utgår från vilka nivåer man räknade med för ett år sedan.

Sammanfattningsvis man sägas att kostnadsläget för bunker fortsätter att vara gynnsamt under de närmaste två åren, enligt vår bedömning.

Enligt den senaste finländska konjunkturbarometern för fraktsjöfarten, *Rederibarometern november 2015*, ansåg de finländska redarna att konjunkturläget förbättrats något på sjötransportmarknaderna.[37] Dock trodde man på att fraktpriserna skulle hållas på i stort sett samma nivå under de kommande 12 månaderna.

De allra flesta åländska aktörerna inom torrlastsektorn förväntar sig enligt ÅSUB:s konjunkturbarometer en oförändrad konjunktur och tror på oförändrad omsättning under 2016 i förhållande till 2015.

Den åländska tankerverksamheten visar en investeringsvilja och -takt som andra branscher inom den åländska ekonomin bara kan drömma om. Lundqvistrederierna fortsätter målmedvetet uppgraderingen av sitt tonnage och kunde i början av mars foga ytterligare två nybyggen till sin flotta.[38] Rederiet har beställt ytterligare två tankers som levereras under 2018.

Dollarn stärkte sitt värde gentemot euron under 2014 och fram till och med första kvartalet 2015. Euron var värd 1,36 USD i januari 2014 men bara 1,08 i april 2015 (*Figur 8*). Därefter har växelkursen legat relativt stilla fram till februari 2016, då den försvagades något gentemot euron. Den fortsättningsvis starka dollarkursen gynnar den åländska tankerverksamheten.

Marknadsläget för det marknadssegment inom oljefrakt som den åländska tankerverksamheten verkar inom har försvagats sedan november i fjol (2015) (*Figur 23*).

Det ledande internationella indexet för tankermarknaden (*Worldscale*) visar att verksamheten på Nordsjö- och Östersjöhamnar genomsnittligt bedrivits på gränsen mellan lönsamhet och olönsamhet under det senaste året (*Figur 23*).[39]

Sedan slutet av januari i år har oljepriset börja stiga långsamt. Det kan uppmuntra till ökad lagerhållning – och ett initialt ökat transportbehov – utan att alltför mycket outnyttjad kapacitet börjar tas i bruk. På de flesta håll är emellertid lagren helt fyllda, så tillväxten här är mycket begränsad.

Troligen blir denna prisuppgång dock kortvarig, varför vi på kort sikt inte kan räkna med någon stärkt lönsamhet för den åländska tankerverksamheten. Det skulle krävas att konjunkturen börjar peka uppåt i Europa för att möjligheterna att öka fraktintäkterna skulle kunna förbättras.[40]

Figur 23. Index för tankerfrakter från Nordsjöhamnar till den europeiska kontinenten (*Worldscale* TD7) januari 2012–april 2016

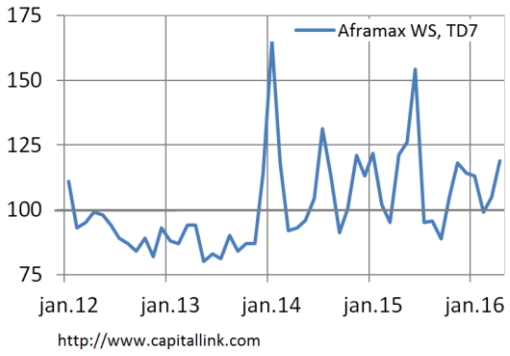

Den europeiska konjunkturen förväntas stärkas något under året och då kommer

[37] Shortsea Promotion Centre Finland (2015) Rederibarometern 2015.

[38] Inom det undersegment där verksamheten sker (Aframax i Medelhavet och Nordeuropa) så är överkapaciteten inte lika stor som i de flesta andra storleksklasser, vilket förmodligen gör uppgraderingen strategiskt lyckad.

[39] *Worldscale* Index = 100 kan avläsas som den teoretiska lönsamhetsnivå som räknas fram i början av varje år.

[40] Nettoeffekten av en förstärkning av US-dollarn gentemot euron för den åländska tankerverksamhetens resultat är positiv eftersom denna har största delen av sina intäkter i dollar.

också fraktraterna att stiga.

Det skulle innebära att den åländska tankerverksamheten med sitt uppgraderade tonnage återigen kan bli lönsam.

Konjunkturutsikterna för färjesjöfarten är i stort sett oförändrade enligt ÅSUB:s barometer.

4.7 Den offentliga sektorns ekonomi

Landskapet Ålands budget finansieras till stor del av ett avräkningsbelopp på 0,45 procent av statens inkomster (exklusive upplåning), den så kallade klumpsumman. För år 2014 uppgick enligt Ålandsdelegationens beslut klumpsumman till 214,5 miljoner euro. Detta var en höjning med ca 3,2 procent jämfört med 2013.

Ökningen för 2015 beräknas vara i ungefär samma storleksordning som året innan. Klumpsumman väntas då öka med cirka 3,3 procent, förskottet uppgår för närvarande till 221,6 miljoner euro. För innevarande år beräknas en negativ tillväxt på cirka 0,4 procent, förskottet för i år är 220,8 miljoner euro.

Enligt preliminära uppgifter från finansministeriet om budgetramarna för åren 2016-2019 skulle klumpsumman för år 2017 uppgå till cirka 222 miljoner euro.[41] Baserat på de här prognoserna ser således klumpsumman ut att vara relativt oförändrad under perioden 2015-2017.

Skattegottgörelsen till landskapet, den så kallade flitpengen, blir aktuell då de i landskapet debiterade inkomst- och förmögenhetsskatterna överstiger 0,5 procent av motsvarande skatt för hela Finland. År 2013 uppgick flitpengen till 7,0 miljoner euro, medan den år 2014, som är det senaste år som flitpengen fastställts för, uppgick till 9,5 miljoner euro.

Enligt ÅSUB:s prognoser beräknas skattegottgörelsen öka för tredje året i rad år 2015 och då uppgå till cirka 11,5 miljoner euro. Den väntas sedan minska något och uppgå till cirka 11,1 miljoner euro för år 2016. För skattegottgörelsen är systematiken sådan att 2015 års belopp tas upp i 2017 års budget. I *Figur 24* visas utvecklingen av klumpsumman och skattegottgörelsen enligt budgetår.

Summan av klumpsumman och skattegottgörelsen håller fortfarande på att återhämtas efter den dramatiska nedgången i samband med att finanskriset utbröt. De senaste åren har en ökande klumpsumma kompenserat för en minskande flitpeng.

Enligt prognoserna väntas nu förhållandet bli det omvända, där en växande flitpeng driver ökningen av den totala summan år 2016 och 2017, medan klumpsumman hålls relativt oförändrad. I år beräknas summan av de två uppgå till cirka 230 miljoner och 2017 cirka 233 miljoner euro.

Enligt budgeten för landskapet Åland 2016 beräknas de sammantagna inkomsterna för landskapet i år stiga med 3,3 procent till 318 miljoner euro jämfört med 308 miljoner euro för 2015.

Landskapets totala utgifter för 2016 beräknas enligt budgeten uppgå till 336 miljoner euro vilket är en ökning med drygt 15 miljoner euro eller 4,8 procent jämfört med budgeten för 2015.[42]

[41] Finansministeriets bedömning är preliminär. Finansministeriets publikation Ekonomisk översikt publiceras den 14 april 2016.

[42] Budget för 2015 inkl. tb 4. Ca 5,4 miljoner euro i inkomster och ca 8,0 miljoner euro i kostnader är en effekt av omstruktureringen av fastighetsverksamheten år 2016. Nettokostnadsökningen som uppstår av dessa kommer av att internhyrorna framöver ska täcka återkommande renoveringar. Utöver dessa siffror finns även 108 miljoner euro i extraordinära inkomster som härrör från uppskrivningen av landskapets fastigheters värde.

Figur 24. Utvecklingen av klumpsumman och skattegottgörelsen enligt budgetår, (EUR 1 000, löpande priser) 2008-2017

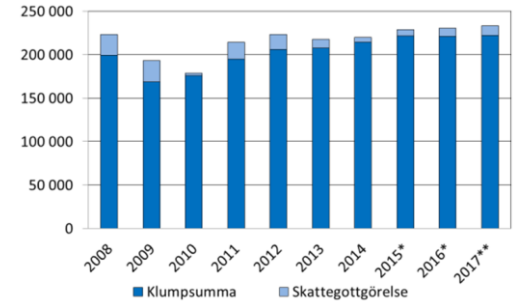

*Preliminära uppgifter
**Prognoser

Enligt *kommunernas* budgeter för i år kommer verksamhetsintäkterna att uppgå till 32,9 miljoner euro och verksamhetskostnaderna till 166,0 miljoner euro. Verksamhetsbidraget, dvs nettokostnaderna, beräknas därmed bli 133,0 miljoner euro, vilket innebär en ökning med 4,5 miljoner euro eller 3,5 procent jämfört med 2015 års budgeter.

Enligt budgetuppgifterna förväntas skattefinansieringen, d.v.s. skatteintäkterna och landskapsandelarna tillsammans, öka med 4,8 miljoner euro eller 3,5 procent 2016. Tillväxten i skatteintäkterna bedöms uppgå till 3,9 miljoner euro, medan landskapsandelarna beräknas öka med knappt en miljon euro. Enligt budgeterna är två kommuners landskapsandelar större än de egna skatteintäkterna.

Sammantaget steg den beräknade genomsnittliga skattesatsen marginellt, från 17,73 år 2015 till 17,74 procent år 2016. Kumlinge och Vårdö höjde sin kommunalskattesats med 0,5 procentenheter, medan övriga kommuners skattesatser är oförändrade. Fastighetsskattesatserna är oförändrade i alla kommuner och samtliga tillämpar den högsta tillåtna skattesatsen på fritidsboende 0,90 procent.

Årsbidraget, som visar hur mycket som finns kvar för amorteringar och avskrivningar efter att de löpande kostnaderna täckts, beräknas enligt budgeterna växa något år 2016. Årsbidraget beräknas vara 9,2 miljoner euro 2016, ca 0,8 miljoner större än 2015 års budget. Räkenskapsperiodens resultat väntas även 2016 bli negativt och bedöms sammantaget vara cirka -1,1 miljoner euro.

Detta är ändå en förstärkning jämfört med 2015 års budgetar som räknade med ett resultat på cirka -1,5 miljoner euro. Allt fler kommuner har budgetar där årsbidraget inte täcker kommunens avskrivningar och nedskrivningar. I år är antalet tretton. Ifjol handlade det om tio kommuner och 2014 endast om sju kommuner. Endast tre kommuner budgeterar ett positivt resultat.

Kommunernas byggnadsprojekt beräknas enligt preliminära investeringsplaner öka från 11,8 miljoner till 12,9 miljoner euro från 2015 till 2016. De totala bruttoinvesteringarna beräknas öka med 1,6 miljoner till 16,7 miljoner euro 2016 jämfört med budgetarna för 2015.

Utvecklingen av kommunernas årsbidrag, avskrivningar, nettoinvesteringar och resultat åren 2007-2016 sammanfattas i *Figur 25*.

Figur 25. Kommunernas samlade årsbidrag, investeringar, avskrivningar samt resultat, (1 000 euro) 2007-2016[43]

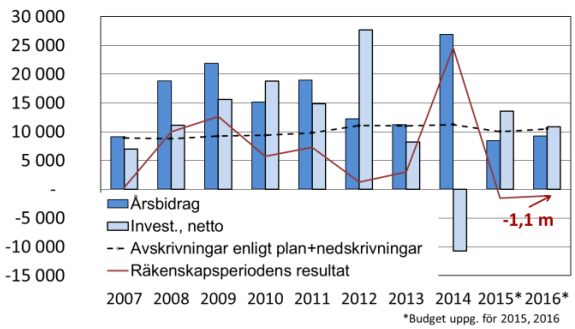

[43] Se ovan.

År 2008 syns effekten av det reviderade landskapsandelssystemet där årsbidraget stärktes för att även på sikt kunna täcka den större egenandelen för kommunernas investeringar. Som kan ses i figuren är trenden sedan 2009 att årsbidragen minskar i relation till avskrivningarna och nedskrivningarna.[44]

5. Framtidsutsikterna inom det privata näringslivet

Den del av ÅSUB:s konjunkturanalys som behandlar det privata näringslivet bygger på i huvudsak två källor och två urval. För det första använder vi två register över omsättningen respektive löneinbetalningarna som cirka 2 500 arbetsgivare rapporterar in till skattemyndigheten månatligen.

Det ger oss möjlighet att följa intäkts- och kostnadsutvecklingen och få en uppfattning om i vilken riktning utvecklingen går för enskilda branscher. Utifrån dessa uppgifter skapar vi säsongsrensade trender ett år fram i tiden.

För det andra använder vi de uppgifter som samlas in via vår årliga konjunkturenkät (se Bilaga 2, sid. 53-55). I år besvarades enkäten av 262 företag. Frågorna vi ställer till företagen rör dels utvecklingen under det senaste året, dels förväntningarna ett år framåt i tiden. Svaren viktas efter företagens storlek.

Figur 22 illustrerar graden av överensstämmelse mellan våra två källor; den samlade omsättningens tillväxt och konjunkturbarometerns förväntningar för hela det privata näringslivet.

Det måste för det första betonas att även om vi här har sammanställt dessa två mått i en bild så är de av väsensskild karaktär, de

Figur 26. Förväntningarna om omsättningen och utfallet i procentuell årlig tillväxt 2008-2017

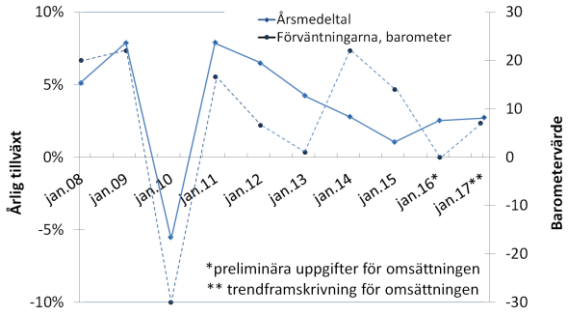

mäter olika saker och måttenheterna är naturligtvis olika.

Ändå visar denna sammanställning på ett grovt sätt hur väl de samlade förväntningarna om utvecklingen hos företagen överensstämmer med det faktiska utfallet mätt med tillväxten av företagens samlade omsättningssumma.

Företagens förväntningar om omsättningens utveckling mätta som utslag på vår konjunkturbarometer har för de flesta år under perioden korrekt visat på den riktning som den faktiska utvecklingen sedan tagit. Undantagna är åren 2014 och 2015 då man varit mer optimistiska jämfört med utslaget.

Som framgår av den mörkare indexkurvan i *Figur 27* nedan återhämtade sig den sammanlagda omsättningen i det privata åländska näringslivet under andra hälften av 2010 efter den djupa nergången 2009 i finanskrisens kölvatten.

Därefter, 2011-2012 växte den samlade omsättningen över trend. I slutet av 2013 vände omsättningen ner och hamnade något under trend där den enligt vår prognos fortfarande kommer att ligga under innevarande år (2016).

[44] Siffrorna för 2014 påverkas av flera extraordinära händelser, t.ex. bolagiseringar.

Figur 27. Lönernas och omsättningens tillväxt i det privata näringslivet januari 2008–januari 2016 (Index, 2002=100). Löpande värden

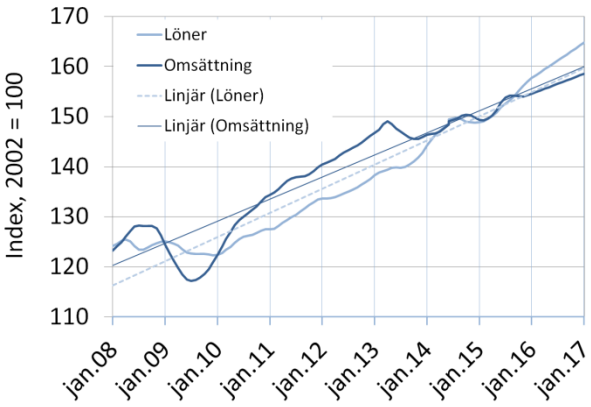

Lönesummans tillväxt (den ljusare kurvan) spås ligga över långtidstrenden (den ljusa streckade linjen). Här bör noteras att löpande värden använts när index konstrueras. Räknat i fasta penningvärden skulle förändringen (tillväxten) se betydligt svagare ut.

Den årliga procentuella tillväxten av lönernas och omsättningens sammanlagda respektive summor inom det privata näringslivet framgår av tidsserierna baserade på registerdata i *Figur 28.*

Enligt prognosen stärks det privata näringslivets totala omsättningstillväxt något i år (2016) i förhållande fjolåret (den mörka linjen i *Figur 28*).

Preliminära uppgifter angående den samlade omsättningen visar att den nominella tillväxten hamnade på 2,5 procent förra året (2015), vilket ligger nära den reella tillväxten eftersom inflationen inte var mer än 0,1 procent.

Den totala lönesumman i det privata näringslivet (den ljusare linjen i *Figur 28*) växte snabbare än omsättningen under åren 2013-2015. Efter en nominell tillväxt på 3,7 procent 2013 och 5,6 procent 2014 räknar vi med att den fortsätter att växa starkt innevarande år.

Sammanfattningsvis pekar vår prognos, baserad på registerdata, på en relativt god tillväxt inom det privata näringslivet 2016 jämfört med året innan.

Figur 28. Lönernas och omsättningens tillväxt inom det privata näringslivet (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017

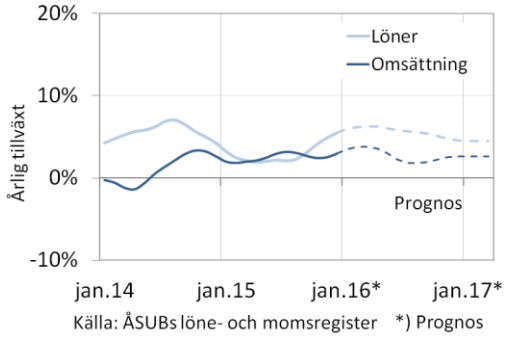

För ett år sedan konstaterade vi att ett annat tecken på att stagnationen i det åländska näringslivet kunde vara på väg att vända var att de få börsnoterade bolagen på Åland uppvärderats under året.[45] Kursutvecklingen för de åländska börsbolagen har fortsatt att vara gynnsam under 2015 och början av 2016.

I *Figur 29* representeras förväntningarna om det kommande året av de mörkaste pelarna. Liksom för ett år sedan gav resultaten från konjunkturenkäten barometerutslag åt höger – åt det positiva hållet – för alla indikatorer. Detta avspeglar en gradvis sammanvägd tilltagande optimism hos det privata näringslivet. Vårt beräknade totalindex visar också att man inom det privata näringslivet allmänt är något mer positiv än genomsnitt-

[45] ÅSUB (2015) Konjunkturläget våren 2015

ligt (se Bilaga 1, s. 51).[46]

Sammanvägningen av företagens bedömning av konjunkturutvecklingen inom sin egen bransch visar att 2016 förväntas bli marginellt bättre än 2015 (barometerutslag +4 överst i *Figur 29*).

Företagen sammanvägda är ännu något mer positiva när man i sina enkätsvar anger hur man ser på möjligheterna att expandera det egna företagets verksamhet under det närmaste året (+19).

Figur 29. Förväntningarna om utvecklingen under 2016 inom det privata näringslivet

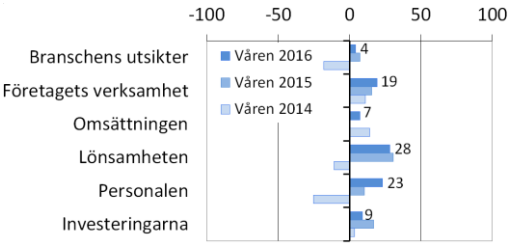

Källa: ÅSUB:s konjunkturenkäter

Överlag är företagen ungefär lika positiva nu som för ett år sedan i förhållande till året innan. Största skillnaden ser ut att gälla personalen där man är ännu mer positiv än förra året.

Den relativt positiva grundinställningen hos det privata näringslivet representeras i *Figur 29* av utslaget +4 för branschens utsikter (högst upp) och + 19 för företagets verksamhet.

När det gäller lönsamheten förväntar sig nära en dryg vägd fjärdedel av det privata näringslivet att innevarande år blir bättre än föregående (+28).

Som vi kommer att se nedan varierar förväntningarna på personalstyrkans tillväxt mycket i de olika branscherna. Vi finner ändå en klar övervikt för dem som tror på en expansion av personalstyrkan (+23).

Synen på investeringarna, slutligen, väger även i år över åt det positiva hållet, även om den är något mindre optimistisk än 2015 (+9).

För att sammanfatta barometerutslagen för 2016: ingen av de samlade delkomponenterna ger utslag åt det negativa hållet. Det privata näringslivet andas för andra året i följd en försiktig optimism om de kommande 12 månaderna och man är sammantaget något mer positiv än vanligt.

5.1 Framtidsutsikterna inom primärnäringarna

De åländska primärnäringarna representeras i ÅSUB:s konjunkturenkät i första hand av företrädare för fiskodlingen och trädgårdsnäringen. När vi i det följande redogör för den samlade omsättningens och lönesummans utveckling, och för förväntningarna inför den kommande 12-månadersperioden, är det med andra ord i första hand utvecklingen för dessa två näringar det handlar om.

Figur 30 visar hur tillväxten av löner och omsättning inom primärnäringarna ser ut utgående från våra registeruppgifter.

Omsättnings- och lönetillväxten, som för övrigt domineras av fiskodlingssegmentet, har sedan 2010 uppvisat en stabil och stark nominell tillväxt kring 5 procent per år. Omsättningen ser ut att 2015 ha vuxit med 8,6 procent 2015 och tillväxten av lönesumman var lika stark (räknat i löpande penningvärde).

[46] Totalindex är beräknat som medeltalet av svaren på de sex frågorna på konjunkturenkätens första sida som handlar om företagens bedömning av hur branschens utsikter, företagets verksamhet, omsättningen, lönsamheten, personalen och investeringarna kommer att utvecklas de närmaste 12 månaderna.

Figur 30. Lönernas och omsättningens tillväxt inom primärnäringarna (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017

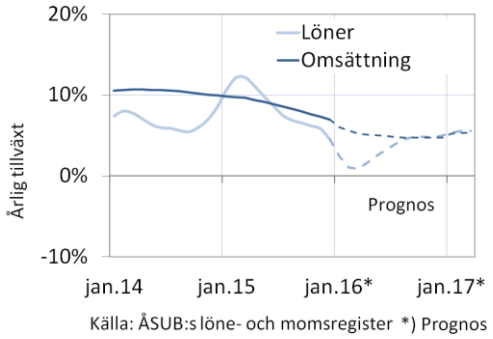

Företagen inom primärnäringarna bedömer att branschens utsikter angående det kommande året försämrats något i förhållande till hur man bedömde motsvarande situation för ett år sedan (utslaget högst upp går åt vänster (-14) i *Figur 31*).

Utsikterna för det egna företagets verksamhet är att situationen blir oförändrad i förhållande till fjolåret. Företagen tror nu på ett något sämre år för omsättningen (-10 i barometerutslag, se *Figur 31*), men något bättre för lönsamheten (+7).

Figur 31. Förväntningarna inom primärnäringarna

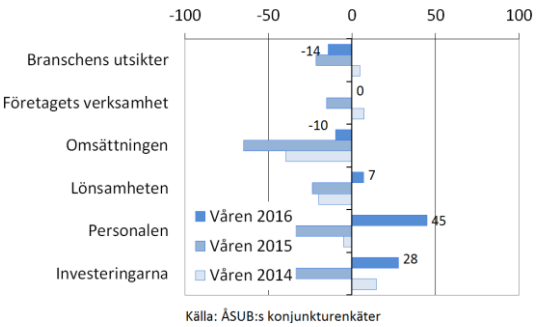

Förväntningarna i branschen när det gäller personalrekryteringen och investeringarna är mer optimistisk.

Förra året (2015) inledde en storskalig landbaserad fiskodling sin verksamhet som innebar en kraftig ökning av åländskodlad regnbåge, vilken dock inte hinner bli slaktklar under året.

Det småskaliga kust- och skärgårdsfisket torde uppleva ett normalt år med stabila fångster av bl.a. abborre och den starka årsklassen från år 2010 förväntas påverka gösfisket positivt ännu under år 2016. [47] För sikfisket beror utfallet på väderförhållandena under året.

Intresset för fiske av torsk är stort och fångstmängderna förväntas öka, men det ökade utbudet kan påverka priserna negativt. Laxfisket förväntas öka något till följd av den ökande mängden lekvandrande lax.

Trålfisket av strömming är beroende av storleken på den vassbukskvot som Finland tilldelats vid fördelningen av Östersjöns fiskekvoter. Eftersom man vid trålfiske bedriver fiske på blandbestånd av strömming och vassbuk utgör vassbukskvoten en begränsande faktor. I och med att vassbukskvoten minskats radikalt under de senaste åren finns det en risk att man inte kan tillgodogöra sig hela strömmingskvoten.

Fiskodlingssektorn har goda möjligheter att uppleva ett prismässigt bra år då produktionen av odlad lax i Chile drabbats av giftalger. Produktionsmängden för den åländska fiskodlingen är relativt stabil och eventuella skillnader beror främst på väderförhållandena under året. Under 2016 förväntas dock den första produktionen av landbaserad RAS-odlad regnbåge komma ut på marknaden.

Avsättningen av rom från odlad regnbåge utgör fortsättningsvis en osäkerhetsfaktor på grund av östgränshandeln.

Det åländska jordbruket tyngs av det dåliga

[47] Jenny Eklund-Melander, byråchef vid Fiskeribyrån vid Ålands landskapsregering har bidragit med material till översikten över konjunkturen för fiskerinäringen.

rådande lönsamhetsläget förnärvarande. [48] 2015 var ett problematiskt år då effekterna av Ukraina-krisen och handelsembargot för Rysslandsmarknaden drabbade jordbruket hårt och särskilt mjölkproduktionen samtidigt som mjölkkvoterna inom EU försvann och det gjordes en omläggning av utbetalningstidtabellerna för de flesta jordbrukssstöden som innebar svåra likviditetskriser på många gårdar.

År 2016 påbörjades på liknande sätt. Marknaden har inte ännu stabiliserats sig och nya ersättande markander för de volymer som avsatts i Ryssland har inte fullt ut ännu hittats samtidigt som avskaffandet av mjölkkvoterna har gjort att mjölkproduktionen inom EU har kunnat öka.

Det är dock inte bara mjölkproduktionen som har problem, lönsamhetskrisen är ett faktum för fler produktionsinriktningar och särskilt inom spannmålsodlingen har priserna varit mycket låga vilket pressar lönsamheten inom många gårdar då spannmål utgör en kompletterande gröda och produktionsinriktning på många gårdar. Köttpriserna på Åland och i övriga Finland är de bland de lägsta i hela EU.

Ytterligare aviserade industrikoncernen Orkla förändringar som kan leda till nedläggning av snackstillverkningen på Åland och då också förmodligen i förlängningen uppköpet av potatisråvara från åländska lantbrukare vilket skulle innebära att underlaget för fortsatt potatisodling skulle minska kraftigt.

Läget har beskrivits vara allvarligt för europeiskt jordbruk och det ekonomiska läget har återkommande diskuterats inom EU:s institutioner men de krispaket som lanserats har hittills varit begränsade och upplevts som otillräckliga från producenternas håll.

Några positiva signaler rapporteras det dock om. De förnärvarande låga energipriserna gynnar det energiintensiva jordbruket med lägre kostnader och internationellt rapporteras om betydande utökning av EU:s export till Kina samtidigt som det pratas om en öppning av den ryska marknaden från 2017.

Den lokala marknaden som fortsatt är betydelsefull för den åländska livsmedelsproduktionen är fortsatt stark och industrin gör strategiska satsningar för att ytterligare stärka den. Det senaste exemplet på detta är satsningen på ekologisk mjölk som blir verklighet i slutet av detta år. Det kärva läget manar också på arbetet med att hitta nya mer köpstarka marknader och nya intressanta produkter som på sikt kan stärka jordbruket.

5.2 Livsmedelsindustrin

I den åländska livsmedelsindustrin ingår företag som ägnar sig åt förädling av potatis, bageri, charkuteri- och köttvarutillverkning samt tillverkning av mejerivaror. Där ingår också företag med en avsevärd exportandel i sin avsättning. Branschen sysselsätter kring 280 personer på Åland.

Inom branschen genomfördes en större fusion, nämligen den mellan Oy Panda Ab och Chips Ab den 31 december 2013. Eftersom det finlandsbaserade företaget Panda uppgick i Chips som i sin tur har sin huvudsakliga bas och sina anställda på Åland, påverkade det starkt de registerbaserade branschdata.

Branschens löne- och omsättningstillväxt, inklusive det nya bolaget (Orkla, f.d. Chips) visar följaktligen en mycket stark tillväxt 2014 som sedan faller tillbaka 2015.

Lönesummans tillväxt i branschen följer samma mönster som omsättningen 2014-2015, fast på en högre nivå.

[48] Sölve Högman, byråchef vid Jordbruksbyrån vid Ålands landskapsregering, har bidragit med material till översikten över jordbrukets konjunkturutsikter.

Prognoserna för livsmedelsbranschens omsättning och lönesumma är i nuläget behäftade med en stor osäkerhet. Mycket tyder på att vi på ett par års sikt kommer att få se en avveckling eller en genomgripande omstrukturering av det multinationella företaget Orklas investeringar i tillverkning av potatischips på Åland.

Sista ordet är ännu inte sagt, men alternativen omstrukturering, en flytt av en del av produktionen eller nerläggning av fabriken i Haraldsby framstår som mer sannolika än att fabriken blir kvar i sin nuvarande form och funktion. Samarbetsförhandlingarna har i skrivande stund avslutats, men bolaget har meddelat att det dröjer in i maj innan man tillkännager vilket öde en av de största industrianläggningarna på Åland går till mötes.

Ett worst case-scenario där fabriken läggs ner skulle förutom de direkta sysselsättningseffekterna även innebära genomgripande indirekta kringeffekter som skulle kunna påverka ett par hundra arbetsplatser inom bland annat logistik och potatisodling.

Figur 32. Förväntningarna inom livsmedelsindustrin

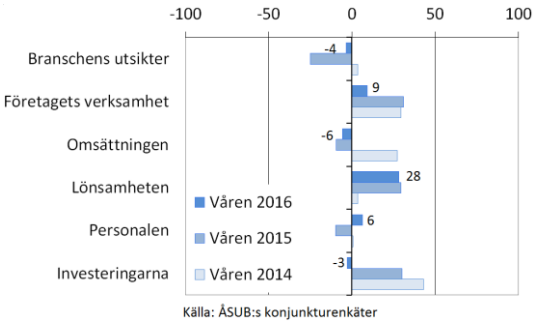

De samlade förväntningarna inom livsmedelsbranschen, som bygger på uppgifter från företagen insamlade med vår konjunkturenkät, visar inga dramatiska förändringar.

Man är övervägande svagt negativ när det gäller branschens utsikter på kort sikt (-4, högst upp i *Figur 32*) men något positiv gällande det egna företagets verksamhet (+9). En antydan om på vilket vis man tror att verksamheten utvecklas i övrigt får man av svaren på vad man förväntar sig av omsättning i förhållande till fjolåret. Här visar barometern en liten övervikt bland de svarande företagen mot en minskning. När det gäller lönsamheten, däremot, fann vi en övervikt mot en stärkt sådan; +28).

En liten övervikt av branschföretagen förväntar sig en ökning av personalen i förhållande till fjolåret (+6). Investeringarna kommer att minska obetydligt i förhållande till fjolåret enligt enkätsvaren(-3).

5.3 Övrig industri

Branschen *övrig industri* omfattar bland annat företag som tillverkar färgämnen, spel och leksaker, underleverantörindustri som tillverkar plastslangar för högteknologiinstrument, medicinska industrin och bilindustrin, instrument och apparater för mätning, betongvaror för byggändamål, verkstadsföretag inom metall och miljöteknik, och även snickerier och tryckerier. Branschen sysselsätter nära 600 personer och är därmed sysselsättningsmässigt lika stor hotell- och restaurangbranschen.

Den mörka kurvan i *Figur 33* som beskriver omsättningens tillväxt i branschen under de senaste åren visar en brant nergång 2013-2014. Omsättningstillväxten var i genomsnitt 3,4 procent 2014-2015, vilket avspeglar den relativt svaga internationella konjunkturen.

Prognosen som bygger på registerdata förutspår en något mattare tillväxt innevarande år, vilket betyder svagt ökande i nominella termer.

Den ljusare kurvan som illustrerar lönesummans utveckling i *Figur 33* visar på en

avmattning under fjolåret och en återhållen men positiv tillväxt under innevarande år.

Figur 33. Lönernas och omsättningens tillväxt inom övrig industri (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017

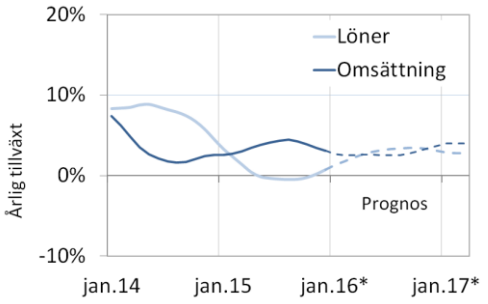

Källa: ÅSUBs löne- och momsregister *) Prognos

Branschföretagen inom övrig industri har för vana att svara positivt på våra enkäter (se Bilaga 2, s. 51). Som framgår av *Figur 34* är detta år inte något undantag. Alla barometerutslag – utom gällande investeringarna – ger tydliga utslag åt det positiva hållet.

Företagen inom övrig industri lutar åt att deras bransch har något bättre utsikter i år jämfört med fjolåret (*Figur 34*).

Figur 34. Förväntningarna inom övrig industri

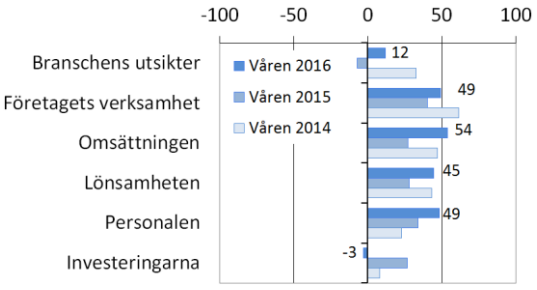

Källa: ÅSUB:s konjunkturenkäter

Man ser ännu mer positivt på det egna företagets verksamhet likaväl som på omsättning, lönsamhet och personal. Det är bara investeringarna som förväntas bli obetydligt mindre under 2016 än under 2015.

5.4 Vatten och el

Företagen inom energiförsörjning (vatten och el) är få på Åland och branschen sysselsätter cirka 150 personer. De ägnar sig åt eldistribution, distribution av fjärrvärme, produktion av el och fjärrvärme samt vattenrening och -distribution.

Branschen fungerar under speciella marknadsvillkor och dess utveckling styrs av många andra faktorer än den ekonomiska konjunkturen i sig, i synnerhet av bränsle- och energipriserna i vår omvärld.

Den ljusare kurvan i *Figur 35* återger lönesummans tillväxt och visar att den var starkt positiv 2014 och fortfarande stark men avtagande 2015. Prognosen för 12 månader framåt säger att personalstyrkan kommer att öka något.

Omsättningstillväxten (den mörkare kurvan i *Figur 35*) mattades av förra året (2015) så mycket att den blev svagt negativ, vilket var en direkt följd av sjunkande energipriser.

Figur 35. Lönernas och omsättningens tillväxt inom vatten och el (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017

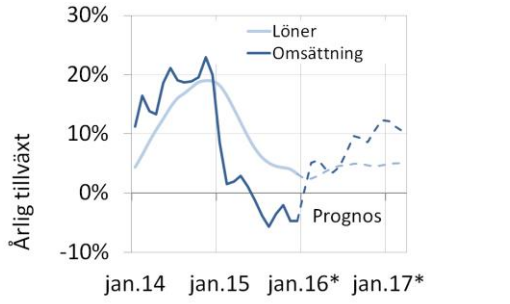

Källa: Bearbetningar av uppgifter från ÅSUB:s löne- och momsregister *) Prognos

Bland förväntningarna som återges i *Figur 36* är en ökad omsättning men minskad lönsamhet i förhållande till fjolåret de mest iögonenfallande.

Figur 36. Förväntningarna inom vatten och el

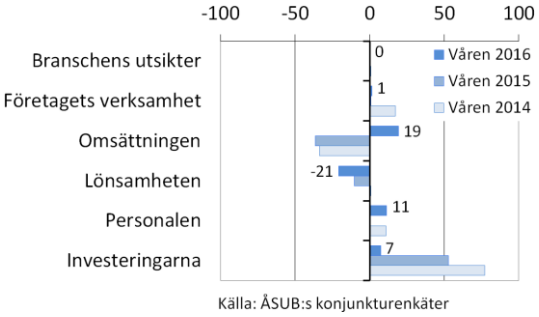

5.5 Byggsektorn

Företagen inom byggsektorn arbetar med uppförande av byggnader, men också med elinstallationer, anläggning av vägar, VVS-arbeten, och måleriarbeten.

Antalet sysselsatta i branschen växlar starkt med konjunkturen, men är enligt senast tillgängliga siffror kring 900.

Byggsektorn hade sammantaget av registeruppgifterna att döma två mycket svaga år 2013-2014. Omsättningstillväxten var då negativ; fortfarande minus 2,6 procent år 2014 (*Figur 37*). Året efter det återtogs förlorad mark och tillväxten blev den starkaste sedan finanskrisens utbrott 2008; 16,5 procent. Efter en sådan pik är det naturligt med en avmattning. Prognosen säger att tillväxten mer än halveras innevarande år.

Lönesummans utveckling (den ljusare kurvan) uppvisar en motsvarande avmattning 2013–2014, men tillväxten minskar inte till skillnad från vad fallet var med omsättningen.

Vi förväntar oss en svag tillväxt av den samlade lönesumman i branschen i år; kring en dryg procent i nominella termer.

Hur företagets verksamhet förväntas utvecklas ringas in med enkätfrågan ”kommer ert företag om 12 månader att ha a) expanderat b) behållit nuvarande storlek c) eller upphört med verksamheten (se enkäten sid. 53).

Figur 37. Lönernas och omsättningens tillväxt inom byggsektorn (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017

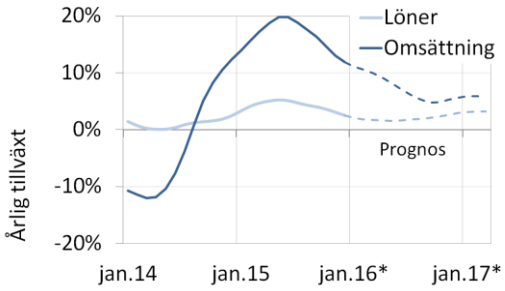

Vi ser i *Figur 38* att barometern för byggsektorn inte ger några desto mer dramatiska utslag. Utsikterna för branschen i allmänhet väger över åt det negativa hållet (-9) samtidigt som man tror på ett något bättre år för det egna företaget i jämförelse med fjolåret(+6).

Man tror att omsättning, lönsamhet och investeringar blir något sämre i förhållande till fjolåret. Detta är som vi bedömer det i linje med den avmattning på bostadsmarknaden som rapporterats från mäklar- och bankhåll.

Inte desto mindre fann vi en liten övervikt för dem som tror att personalstyrkan i företaget kommer att växa litet grann (+7) i förhållande till fjolåret.

Figur 38. Förväntningarna inom byggsektorn

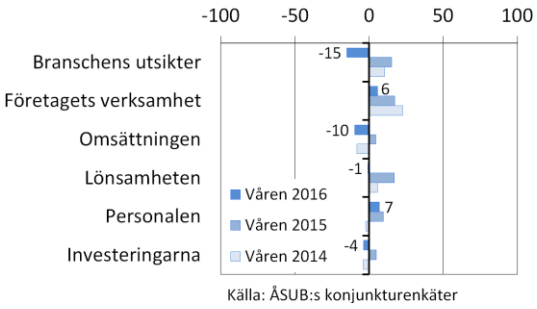

5.6 Handeln

Handeln sysselsätter drygt 1 200 personer på Åland och är den bransch som snabbast reagerar på förändringar i det allmänna konjunkturläget. Omsättnings- och lönetillväxten i branschen stämmer ofta väl överens med utvecklingen i det privata näringslivet som helhet.

Handelsbranschen ser enligt registerstatistiken ut att ha gått kräftgång sedan finanskrisen 2008. Förvånande nog, kan tyckas, med tanke på de omfattande nyinvesteringar som gjorts i synnerhet inom dagligvaruhandeln.

Förklaringen finns att söka inom några specifika undersegment i synnerhet postorderverksamhet och handel med olja och drivmedel.

Omsättningen i handelsbranschen sjönk enligt registerstatistiken stadigt under åren 2010–2015. Från en tillväxt på knappt 13 procent 2010 till negativ tillväxt (minskande omsättning) på minus 4,1 procent 2013. Sedan följde en liten återhämtning 2014, för att slutligen sluta på en negativ tillväxt på 5,5 procent 2015.

Den mörka linjen i *Figur 39* visar hur den negativa utvecklingen i handelns omsättning sett ut under de senaste två åren (2014-2013). Prognosen säger att den ska bli något mindre negativ under 2016, vilket understöds av barometerns svagt negativa utslag.

Denna svaga tillväxt förklaras till en del av en nergång i olje- och drivmedelspriserna, men framför allt av en kraftig nergång för postorderverksamheten.

Detta var följden av att sedan den 1.1.2015 kunde man inte längre sälja tidskrifter momsfritt från Åland till Finland.[49]

Förväntningarna om innevarande år (2016) hos företagen inom handelsbranschen är oförändrade när det gäller branschens utsikter (barometervärde = 0) och svagt positiv avseende det egna företagets verksamhet (+7).

Figur 39. Lönernas och omsättningens tillväxt inom handeln (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014– mars 2017

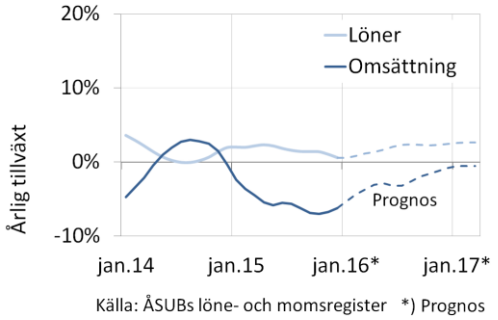

Man väger över åt det positiva hållet avseende lönsamheten (+9), men väger över åt det negativa hållet när det gäller personal (-5) och omsättning (-5) i bedömningen om hur läget om ett år kommer att vara i förhållande till dagsläget.

Figur 40. Förväntningarna inom handeln

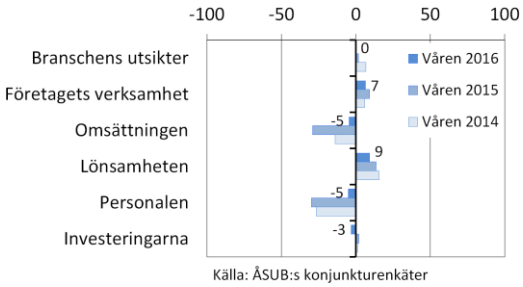

[49] Innan denna förändring hade man den 1.1.2013 redan genomfört en ändring i den finska mervärdesskattelagstiftningen som stadgade att det minsta mervärdesskattebelopp som uppbars vid import sänktes från 10 till 5 euro. "Vid mervärdesbeskattning är värdegränsen för en skattefri försändelse 22 euro. Vid mervärdesbeskattning tillämpas denna gräns för skattefrihet emellertid inte på tobaksprodukter, alkohol, alkoholdrycker eller parfymer. Det minsta momsbelopp som uppbärs är 5 euro."

Det verkar hursomhelst som om den åländska handeln fortfarande är fast i den oväntat långa stagnationsperiod vi kunnat avläsa under de senaste åren.

Handelsbranschens barometervärden har under de senaste åren varit påfallande lika från år till år och det är svårt att utläsa någon entydig riktning i konjunkturen för branschen det kommande året (*Figur 40*).

5.7 Hotell- och restaurang

Hotell- och restaurangbranschen sysselsätter närmare 800 personer, säsongspersonal inräknat. Som framgår av *Figur 41* var den samlade omsättningstillväxten (den mörkare kurvan) kraftigt negativ 2014.

Figur 41. Lönernas och omsättningens tillväxt inom hotell- och restaurang (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014– mars 2017

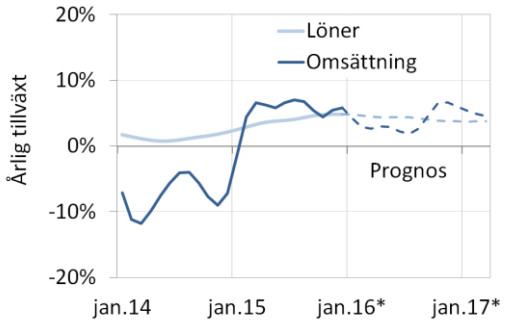

Källa: ÅSUBs löne- och momsregister *) Prognos

Nergången följde på tre år av god tillväxt (2011–2013). Därpå följde en återhämtning 2015 (5,8 procent). Prognosen för 2016 pekar på en avmattad men ändå positiv tillväxt.

Lönesummans tillväxt (den ljusare kurvan i *Figur 41*) är betydligt jämnare än omsättningens. Branschen är som vi tidigare konstaterat, i detta perspektiv knappast expanderande, men utgör ändå ett relativt stabilt komplement till övriga branscher.

Tillväxten var enligt preliminära beräkningar kring 4,8 procent förra året (2015) beräknat på löpande priser, vilket var strax över genomsnittet för perioden 2009-2014.

Figur 42. Förväntningarna inom hotell- och restaurang

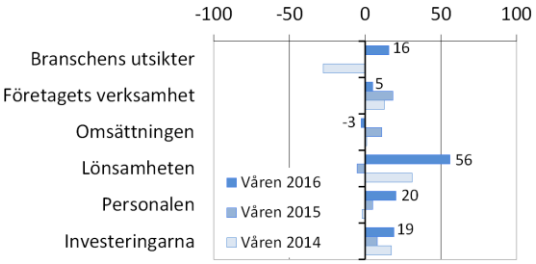

Källa: ÅSUB:s konjunkturenkäter

Hotell- och restaurang sammantagna förväntar sig en bättre konjunktur för branschen som helhet under året jämfört med fjolåret (barometervärde = +16).

Branschföretagen är de enda som förväntar sig en bättre konjunktur för branschen jämfört med möjligheterna att expandera det egna företagets verksamhet under den kommande 12-månadersperioden (barometerutslag = +5, *Figur 42*).

Det enda värdet som ligger på den negativa sidan är omsättningen som branschen förväntar sig att ska bli obetydligt sämre än under fjolåret (-3).

I övrigt väger svaren klart över mot det positiva för lönsamheten (+56) och även för personal (+20) och investeringar (+19).

5.8 Transportsektorn

Transportsektorn domineras av sjöfarten. Förutom rederierna ingår exempelvis taxi- och åkeriverksamhet. Sektorn är den största med cirka 1 600–1 700 anställda inklusive de sjöanställda som arbetar på åländskflaggade fartyg. Till det kommer ett okänt antal utpendlare till bland annat svenska fartyg och inpendlare från regioner utanför Åland.

Enligt våra registeruppgifter minskade den samlade omsättningen från en tillväxt på 6,1 procent 2013 till minus 0,4 procent 2014 (den mörka kurvan i *Figur 43*).

Den svaga omsättningstillväxten 2014 härrörde förutom från landtransporterna även från sjötrafikens alla segment.

Under åren 2009–2014 ökade omsättningen inom transportbranschen med i genomsnitt 2,4 procent per år. Omsättningen i transportbranschen repade sig 2015, delvis tack vare bättre resultat hos de stora rederierna och hamnade något över det genomsnittet (3,0 procent). Prognosen säger att vi får en nergång innevarande år motsvarande 0,9 procent.

Lönesummans tillväxt i branschen utvecklade sig mycket starkare än omsättningen under 2014, för att sedan följa ett motsatt mönster under fjolåret (2015) och minska när omsättningens tillväxt ökade (den ljusa kurvan i *Figur 43*) bland annat på grund av sänkta personalkostnader hos de största rederierna.[50]

Transportbranschen är en grov kategori som rymmer sjötransport inklusive Ålands rederier, men också transportföretag verksamma på land. Därför bör också i sammanhanget noteras att företagen inom respektive segment ofta ser olika på konjunkturen.

Figur 43. Lönernas och omsättningens tillväxt inom transportsektorn (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017

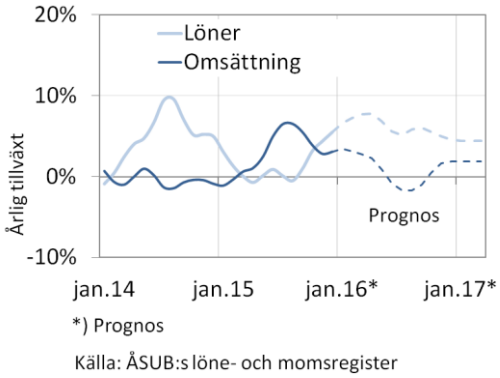

Transportbranschen som domineras av de stora färjerederierna, förväntar sig sammantagna att konjunkturen allmänt i branschen under den kommande 12-månadersperioden kommer att förbättras något i förhållande till fjolåret (barometerutslag högst upp i *Figur 44* = +7).

På frågan om det egna företaget kommer att ha minskat sin storlek, bibehållit sin storlek, eller expanderat fick vi en övervikt för dem som svarade ”expanderat” om 12 månader i förhållande till läget idag (+10).

Figur 44. Förväntningarna inom transport

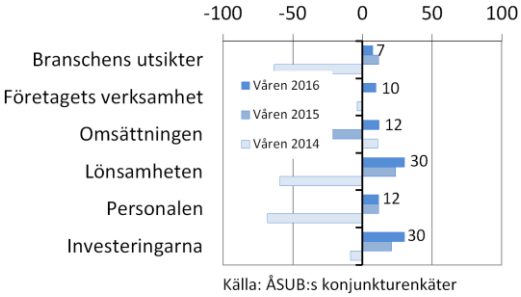

Detta år ger alla barometerindikatorer utslag åt det positiva hållet. Vi har en övervikt för de branschföretag som tror på såväl ökad omsättning (+12) som för dem som förväntar sig bättre lönsamhet (+30) som en ökning av personalstyrkan (+12) och slutligen större investeringar jämfört med fjolåret. (barome-

[50] Vikingline (2016) Årsredovisning 2015, s. 61. Den omfattande nybyggnationen inom tankerverksamheten har ingen inverkan eftersom så långt vi känner till inga ålänningar nyanställts där.

terutslag = +30).

Här visar det sig emellertid att förväntningarna skiljer sig mellan sjö- och landtransport. Hos sjötransportföretagen finns en liten övervikt åt det optimistiska hållet angående konjunkturutsikterna, medan landtransportföretagen är klart pessimistiska. Det kan – möjligtvis – vara så att det sistnämnda avspeglar en oro om Orklafabrikens framtid och därmed transportbehovet kommer att utvecklas.

5.9 Finans och försäkring

Branschen finans- och försäkring på Åland domineras av banker och försäkringsbolag. Till dessa kommer ett fåtal investerings- och holdingföretag av vilka de flesta är enmansföretag. Branschen sysselsätter cirka 550 personer och påverkas starkt av förändringar i den externa, internationella marknadsmiljön.

Eftersom begreppet omsättning inte förekommer på samma sätt inom finansbranschen som inom övriga branscher redovisar vi här enbart lönesummans utveckling. Lönesummans tillväxt inom finansbranschen visar inga dramatiska förändringar under de senaste åren.

Figur 45. Lönernas tillväxt inom finans- och försäkring (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017

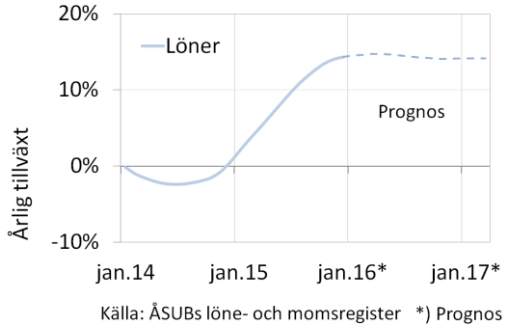

Under perioden 2010-2013 var tillväxten god men sakta avtagande. År 2014 sedan kom ett år med negativ lönetillväxt (*Figur 45*).

Sedan kom en stark lönetillväxt i fjol (2015) den starkaste sedan finanskrisen 2008, vilket avspegling en expansion som skett såväl på som utanför Åland (*Figur 45*).

Eftersom expansionspotentialen på den åländska hemmamarknaden är begränsad är det en affärsmässig nödvändighet för de större branschföretagen att söka nya marknader utanför Åland.

Blandade tongångar råder enligt barometerutslagen inom bank- och försäkring, men också stor självsäkerhet vad det verkar. Företagen själva bedömer nämligen att de kommer att ha expanderat om ett år (barometerutslag +63), trots att det negativa utslaget gällande konjunkturen under den kommande 12-månadersperioden är nästa lika stort (-56) (högst upp i *Figur 46*).

Branschen förutspår att omsättning och lönsamhet kommer att vara sämre under innevarande år jämfört med fjolåret (-34 respektive -21 i *Figur 46*). Vi använder här begreppet ”omsättning” väl medvetna om att någon sådan i vanlig bemärkelse inte existerar inom finans- och försäkring.

Att den åländska finans- och försäkringssektorn planerar att expandera på personalsidan under den kommande 12-månadersperioden verkar uppenbart. Barometerutslaget är närmast entydigt och så starkt som +97.

Det finns även en liten övervikt för dem som tror på att investeringarna blir större i år än ifjol (barometerutslag = +8 åt höger i *Figur 46*).

Figur 46. Förväntningarna inom finans- och försäkring

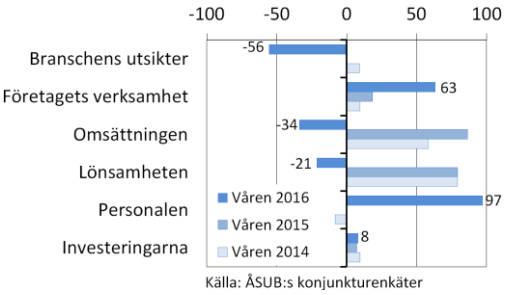

Från åländskt bankhåll noteras att efterfrågan på krediter till privatkunder forsätter att växa som under 2015, även om hushållen börjar visa en större försiktighet i sina investeringar och bostadsmarknaden håller på att svalna av.[51]

Också utlåningen till större investeringar har mattats av och kommunernas lånebehov är begränsat. Däremot ser hushållens sparande ut att fortsätta att öka.

5.10 Företagstjänster

Branschen företagstjänster har cirka 1 000 personer anställda och är därmed den tredje största branschen inom det privata näringslivet. Branschen rymmer ett flertal IT-företag och ett flertal företag som ägnar sig åt uthyrning och förvaltning av fastigheter.

Därtill kommer annan kvalificerad tjänsteproduktion som reklam- och advokatbyråer och tidningsutgivning, men också mer arbetsintensiv verksamhet som fastighetsservice och städbolag.

Den mörkare linjen i *Figur 47* visar den samlade omsättningstillväxten inom branschen. Vi ser att tillväxten mattades av rejält under 2014, från knappt 7,2 procent året innan till blygsamma 0,2 procent. Förra året (2015) ökade tillväxten och hamnade på cirka 3 procents nominell ökning, vilket är strax över det årliga genomsnittet för åren 2010-2014.

Figur 47. Lönernas och omsättningens tillväxt inom företagstjänster (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017

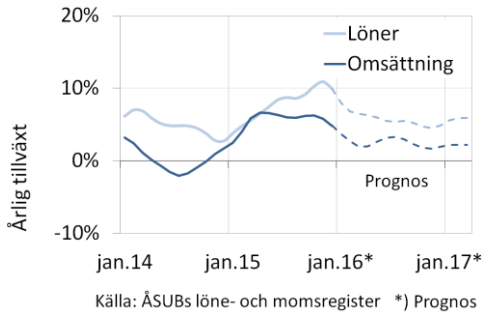

Lönesummans tillväxt har legat på en något högre nivå under de senaste åren (i medeltal kring 4 procent i nominella termer 2010-2014).

Sammanfattningsvis visade tillväxten förra året hos branschföretagen av vilka merparten har andra företag som sina kunder en allmänt relativt god konjunktur.

Enligt branschföretagens svar på vår konjunkturenkät ser man en liten förbättring av den allmänna konjunkturen för branschen som helhet (svagt positivt barometerutslag = +13).

Figur 48. Förväntningarna inom företagstjänster

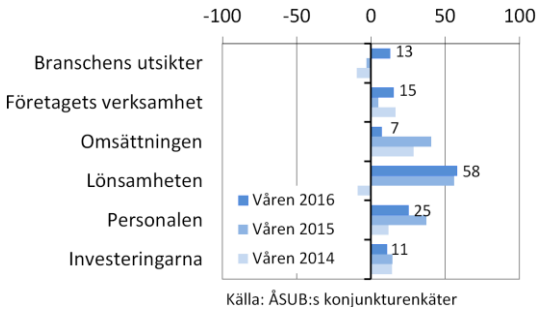

[51] Avsnittet bygger bland annat på uppgifter från Birgitta Dahlén, bankdirektör Affärsområde Åland på Ålandsbanken.

Barometern ger även en liten övervikt för dem som tror på en expansion av det egna företaget under det kommande året (+15).

Man är också i övrigt genomgående positiv när det gäller den kommande 12-månadersperioden; svagt positiv angående omsättningen men starkt positiv när det gäller lönsamheten (+58). Det finns även en övervikt för de företag i branschen som förväntar sig kunna expandera på personalsidan (+25) och att deras investeringar kommer att öka (barometerutslag = +11, *Figur 48*).

5.11 Personliga tjänster

Tjänsteföretagen i kategorin *personliga tjänster* har som namnet antyder personer och hushåll som kunder. Inom branschen finns cirka 650 anställda. Verksamheten omfattar tvätterier, frisörer, diverse privat hälso- och sjukvårdsverksamhet, bland annat.

En stor del av branschen består av enskilda näringsidkare. De allra flesta företagen har 0-20 anställda, det enda storföretaget i branschen är Ålands Penningautomatförening (PAF), vilket får stort genomslag i vår barometer, eftersom vi viktar våra resultat efter företagens personalmässiga storlek.

Figur 49. Lönernas och omsättningens tillväxt inom personliga tjänster (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017

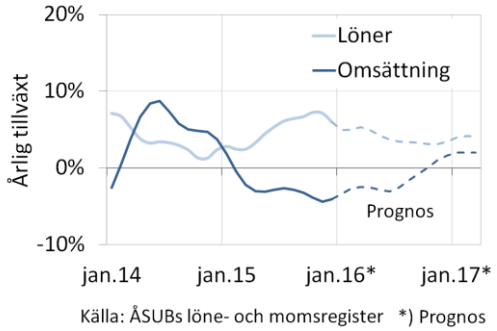

Den sammanlagda tillväxten i lönesumman och i den samlade omsättningen har varit rätt jämbördig sedan 2010 (i medeltal drygt 3 procent årligen) (*Figur 49*).

Lönesummans tillväxt i branschen ökade mellan 2014 och 2015, från 3,6 till 5,0 procent. För innevarande år (2016) pekar prognosen på en fortsatt god tillväxt.

Den samlade omsättningen i branschen låg 2014 på 4,7 procent vilket var något under årsmedeltalet för perioden 2009-2014. Omsättningstillväxten för 2016 ser ut att mattas av kraftigt; så pass mycket att den minskar och tillväxten blir negativ (-2,6 procent).

De sammanvägda förväntningarna inom branschen som framgår av *Figur 50.* Traditionellt är branschen den mest positiva av alla. Alla barometerutslag utom investeringarna ligger liksom förra året tydligt åt det högra, positiva hållet. Man bedömer överlag att konjunkturutsikterna för branschen som helhet förbättrats om ett år (+61) och att det egna företaget kommer att ha expanderat (+56).

Denna vår (2016) förväntar sig en förbättrad lönsamhet (+77) och är övervägande positiv om möjligheterna att utöka personalstyrkan i det egna företaget (+47).

Investeringarna, slutligen, bedömer man kommer att ligga på samma nivå som förra året.

Figur 50. Förväntningarna inom personliga tjänster

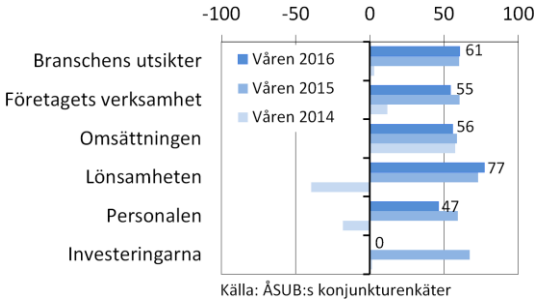

5.12 Turismen

Turism är en verksamhet som bedrivs inom flera av de 11 grundläggande branscherna som ingår i denna konjunkturstudie. Vi skiljer på den totala turismen som består av såväl den som bedrivs till sjöss på passagerafärjorna som den som bedrivs i olika former på land. Den tyngsta komponenten i den totala turismen utgörs av passagerarsjöfarten.

Figur 51. Lönernas och omsättningens tillväxt inom turismen (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017

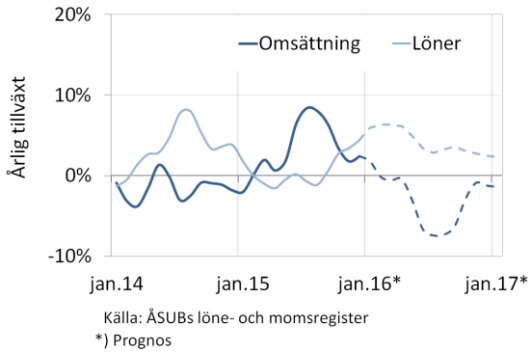

Lönesummans och omsättningens tillväxt följer därför nära transportbranschens där även passagerarsjöfarten är dominerande.

Den samlade lönesumman inom turismnäringen var relativt god 2014, men föll tillbaka till nära nominell nolltillväxt 2015 (*Figur 51*).

Turismens samlade omsättning minskade 2014 (tillväxten var negativ, som framgår av *Figur 51*). Den vände sedan uppåt förra året men förväntas enligt prognosen åter vända neråt innevarande år 2016.

Om vi begränsar oss till den turism som bedrivs på land ser vi att lönesummans tillväxt visar ett något annorlunda mönster än den totala turismen de senaste två åren.

Lönesumman som avspeglar personalvolymen i branschen, ökade såväl 2014 (2,1 procent) som 2015 (7,6 procent).

Liksom fallet var för den totala turismen (land- och sjöturism tillsammans) minskade omsättningen mellan 2013 och 2014. Fjolåret (2015) innebar sedan en stark återhämtning med en tillväxt på 7,8 procent. Omsättningstillväxten väntas återigen mattas av innevarande år (2016).

Figur 52. Lönernas och omsättningens tillväxt inom landturismen (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2014–mars 2017

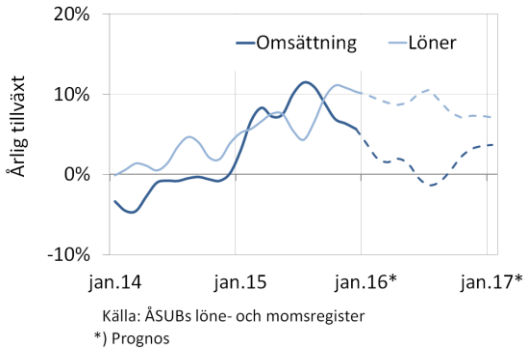

5.13 Turismens bidrag till Ålands ekonomi

Vi har i ett tidigare sammanhang definierat turismens exportvärde som de till Åland anländande turisternas konsumtion ombord på färjorna tillsammans med landturismens omsättning, exklusive moms.[52]

Figur 53. Turismens exportvärde. Miljoner euro i löpande priser

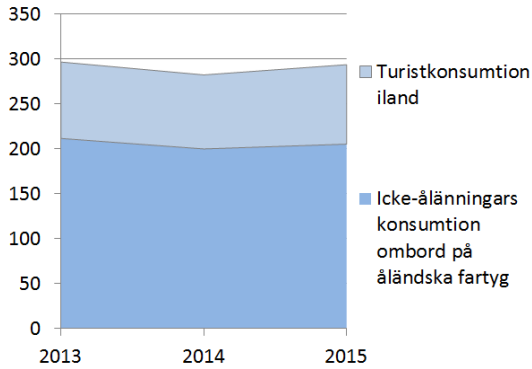

[52] Statistik 2012:3. Ålands externa varu- och tjänstehandel 2011

ÅSUB uppskattar att turismens exportvärde har stigit något från 288 miljoner euro år 2011 till ca 294 miljoner euro år 2015 (*Figur 53*). Sjöturismens andel av summan har sjunkit medan landturismens har stigit.

Turismens omsättning sjönk något mellan 2013 och 2014 (*Tabell 2*). Lönesumman har däremot stigit sakta i takt med allmänna löneförhöjningar, vilket innebär att turismens sysselsättning torde ha hållit sig konstant.

Tabell 2. Turismens omsättning. Miljoner euro i löpande priser

	2013	2014	2015
Turismen, totalt	**706**	**671**	**693**
- Landturism	85	82	88
- Sjöturism	620	588	605

Enligt ÅSUB:s preliminära kalkyler har turismens bidrag till BNP vuxit de senaste åren nästan i samma takt som övriga näringslivets förädlingsvärde.

Tabell 3. Näringslivets och turismens förädlingsvärde. Miljoner euro i löpande priser

	2013	2014	2015
Näringslivets förädlingsvärde	847	873	896
Turism totalt förädlingsvärde	235	241	244
Landturism förädlingsvärde	48	48	49
Sjöturism förädlingsvärde	187	193	196

Turismens andel av näringslivets förädlingsvärde ser ut att har hållit sig vid dryga 27 procent under 2013-2015, men den har ändå sjunkit med ca en halv procentenhet till 27,2 procent.

6. Två modellscenarier: Turismen växer, respektive nergång inom livsmedelsindustrin

Hur påverkar plötsliga förändringar Ålands ekonomi? Vad skulle effekten vara av en nedläggning av Chips-fabriken?

Vi ska här analysera två hypotetiska förändringar, ”chocker”, med hjälp av ÅSUB:s makroekonomiska, numeriska jämviktsmodell för Åland.

Det första scenariot antar att livsmedelsindustrins exportefterfrågan (och produktionskapacitet) minskar med 25 procent år 2017. I det andra scenariot antar vi att till Åland kommande turisters konsumtion ombord på färjorna och iland växer med 13,5 procent.

6.1 Effekterna på BNP

Dessa förändringar har i absoluta termer ungefär lika stor effekt på den åländska bruttonationalprodukten (privat och offentlig konsumtion, turismkonsumtion samt investeringar + export – import) under sitt första verkningsår 2017. Deras effekt ebbar inte heller ut utan de leder till en bestående BNP-effekt i båda fallen, när man jämför med utvecklingen under basscenariot (en *status quo* -utveckling utan trendavvikelser).

Vi har konstruerat dessa chocker på det sättet att deras initiala påverkan på BNP i absoluta termer motsvarar varandra, dock i olika riktningar, den ena positivt den andra negativt.

Livsmedelsindustrins chock i modellanalysen motsvarar ungefär en halvering av Chipsbolagets verksamhet på Åland. Vi ser att det skulle leda till ungefär en procents minskning av Ålands BNP (*Figur 54*).

Figur 54. BNP-effekt, avvikelse från basscenariot, procent

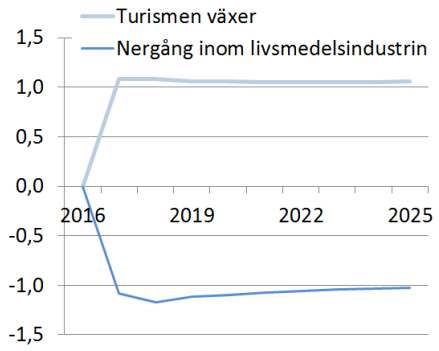

I det här scenariot räknar man alltså inte med att en ersättande verksamhet skulle uppstå utan att man permanent förlorar den efterfrågan man tidigare haft.

6.2 Effekterna på sysselsättningen

Sysselsättningseffekterna är dock inte lika stora som BNP-effekterna; livsmedelsindustrins nedgång leder till dubbelt större bortfall av arbetsplatser (*Figur 55*). Modellens databas har dock en svaghet som har med sysselsättningsstatistiken att göra: turismsektorn sysselsätter mycket tillfällig personal under sommartid, men den sysselsättningen fångas inte in av sysselsättningsstatistiken som baserar sig på sysselsättningsläget i slutet av året. Med andra ord underskattar modellen turismens sysselsättningseffekt. Vi uppskattar att var fjärde säsongsarbetsplats inte syns i statistiken.

Figur 55. Sysselsättningseffekter, enskilda personer: skillnad mot basscenariot

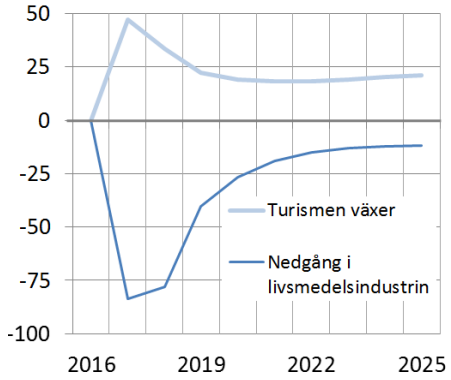

ÅSUB har tidigare med hjälp av en input-outputmodell beräknat vad försvinnandet av Chipsfabriken skulle betyda för sysselsättningen: om 103 arbetsplatser skulle försvinna år 2017, skulle det enligt den beräkningen leda till ett totalt bortfall av ca 220 arbetsplatser.

Chocken som vi kalkylerar med motsvarar som sagt ca halva Chips, vilket betyder att de olika modellernas effekter ligger relativt nära varandra, dock så att vår numeriska jämviktsmodell (CGE-modell) visar något lägre bortfall av arbetsplatser år 2017, vilket är helt enligt förväntningarna.

I en CGE-modell beaktar man ekonomins olika anpassningsmekanismer, något som inte tas till hänsyn i *input-output*modeller. Enligt CGE-modellen minskar livsmedelschockens sysselsättningsbortfall betydligt över tiden. Turismtillväxtens effekt minskar även den över tiden men den börjar till och med växa en liten aning mot slutet av simuleringsperioden.

6.3 Effekterna på flyttningsrörelsen

Effekten på flyttningsrörelsen skulle också vara liten i samband med dessa chocker. I linje med sysselsättningseffekterna är de initiala förändringarna i sysselsättningen större för nedgång i livsmedelsindustrin än för tillväxt i turismen.

Figur 56. Förändring i flyttningsnetto, personer

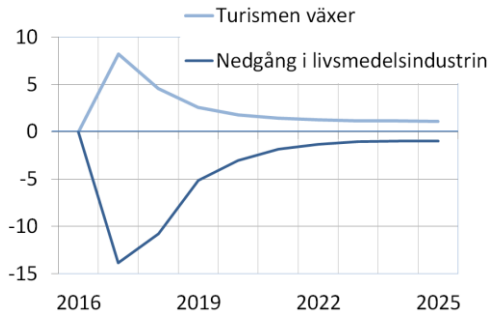

Källor och referenser (urval)

Aktia (2016) Ekonomisk översikt, februari 2016

Braemarscope (http://www.braemarseascope.com)

Bunker Ports News Worldwide, varierande nummer (http://www.bunkerportsnews.com)

Capital Link Shipping (http://shipping.capitallink.com).

Danske Bank (2016) *Fixed Income Research, 21 March 2016*

The Conference Board, *Consumer Confidence Survey* (http://www.conferenceboard.org/)

ECB (http://www.ecb.int/)

ECLAC (2015) Latin American Economic Outlook 2016

Economist Intelligence Unit, *Global Forecasting Service Key changes since February 10th 2014, March 19th*

The Economist, varierande nummer

ETLA (2016) Suhdanne 2016/1

EUROSTAT (http://epp.eurostat.ec.europa.eu//)

European Commission (2016) Winter 2016 Economic Forecast: Weathering new challenges, Brussels, 4 February 2016

European Money Markets Institute (http://www.euribor.org)

Europeiska kommissionen (2016) Landsrapport – Finland

FED (http://www.federalreserve.gov/)

Finlands Bank (http://www.bofi.fi)

Harper Petersen & Co (http://www.harperpetersen.com)

IMF (2016) World Economic Outlook January 19, 2016.

International Energy Agency (http://www.iea.org)

Investment Tools (http://www.investmenttools.com/)

Konjunkturinstitutet (2015) Konjunkturläget december 2015

Konjunkturinstitutet (2016) Konjunkturläget mars 2016

Nordea (2016) Ekonomiska utsikter, mars 2016

Nya Åland, diverse upplagor

OECD (2016) Interim Economic Outlook, 18th February 2016

Palkansaajien tutkimuslaitos (2016) Talousennuste vuosille 2016-2017

Rederi Ab Eckerö, årsredovisningar, diverse år

SAI Newsletter, diverse upplagor

SEB (2016) *Nordic Outlook*: februari 2016

Sjöfartstidningen, Nyhetsbrev, varierande nummer

Shortsea Promotion Centre Finland (2015) Rederibarometern 2015

Statistikcentralen, Finland (http://www.stat.fi)

Statistiska Centralbyrån, (SCB) (http://www.scb.se)

Sveriges riksbank (2016) Penningpolitisk rapport, februari 2016

Tidningen Åland, diverse upplagor

Trafikverket, Finland (2015), Utrikes sjötrafik. Utrikes passagerartrafik fördelad efter land, 2003-2014

US Energy Information Administration (http://www.eia.gov)

US Energy Information Administration (2016) Short Term Energy Outlook 16 March 2016

Viking Line, årsredovisningar, diverse år

World Bank (2015) *Global Economic Prospects, January 2015*

World Interest Rate Tables (http://fxstreet.com)

Ålandsbanken, årsredovisningar, diverse år

Ålands landskapsregering, budgetuppgifter för landskapet Åland 2015 och 2016

ÅSUB (2010) Statistikmeddelande. Befolkning 2010:1. Befolkningsrörelsen 2009

ÅSUB Rapport 2012:1, Konjunkturläget våren 2012

ÅSUB Statistik 2012:3. Ålands externa varu- och tjänstehandel 2011

ÅSUB Rapport 2013:1, Konjunkturläget våren 2013

ÅSUB Rapport 2014:1, Konjunkturläget våren 2014

ÅSUB Rapport 2015:2, Konjunkturläget våren 2015

ÅSUB (2015) Statistikmeddelande OE 2015:1. Kommunernas och kommunalförbundens budgeter 2015

ÅSUB Statistik 2014:4. Kommunernas och kommunalförbundens ekonomi och verksamhet 2013

ÅSUB (2016) Statistikmeddelande. Nationalräkenskapsdata 2016:1.

ÅSUB (2016) Befolkningsrörelsen 2015, preliminära siffror

ÅSUB, Arbetsmarknad (http://www.asub.ax/)

ÅSUB, Konsumentprisindex (http://www.asub.ax/)

ÅSUB, Sjöfart (http://www.asub.ax/)

Bilaga 1: Totalindex för det privata näringslivet och dess branscher

Totalindex är beräknat som medeltalet av svaren på de sex frågorna på konjunkturenkätens första sida som handlar om företagens bedömning av hur branschens utsikter, företagets verksamhet, omsättningen, lönsamheten, personalen och investeringarna kommer att utvecklas de närmaste 12 månaderna. Den streckade linjen markerar medeltalet för åren 2008-2016 för de enskilda branscherna och visar att det grundläggande svarsmönstret skiljer sig mycket dem emellan.

NÄRINGSLIVET TOTALT

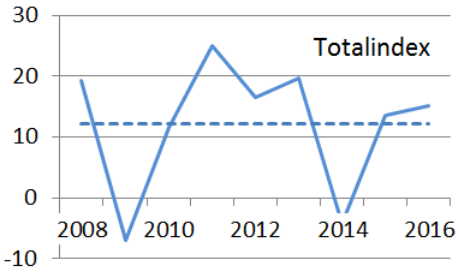

PRIMÄRNÄRINGARNA

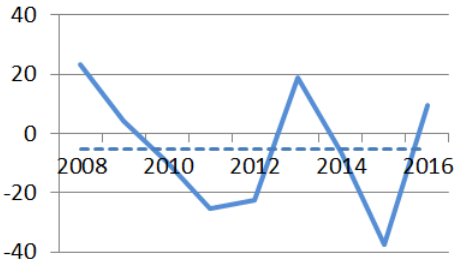

LIVSMEDELSINDUSTRI

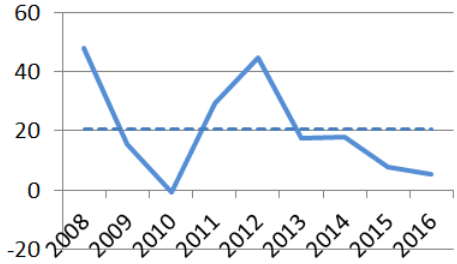

ÖVRIG INDUSTRI

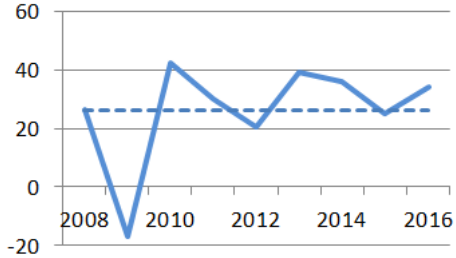

VATTEN OCH EL

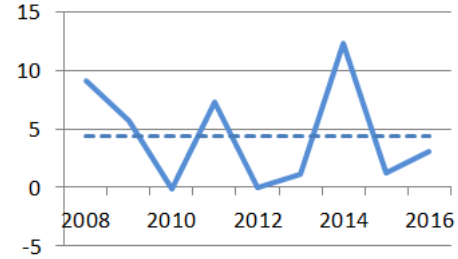

BYGGVERKSAMHET

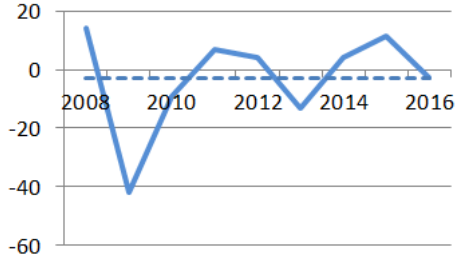

PARTI-OCH DETALJHANDEL

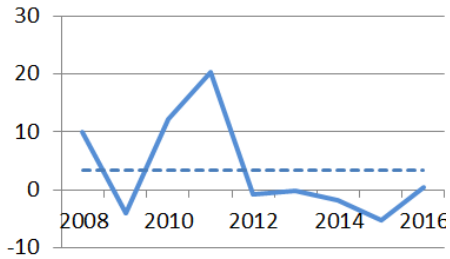

BANK OCH FÖRSÄKRING

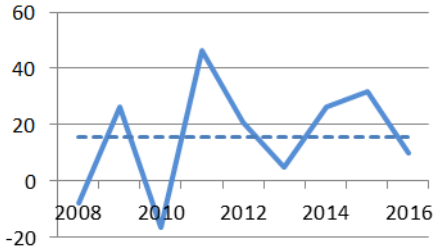

TRANSPORT OCH KOMMUNIKATION

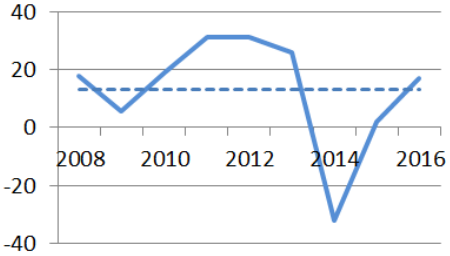

FÖRETAGSTJÄNSTER

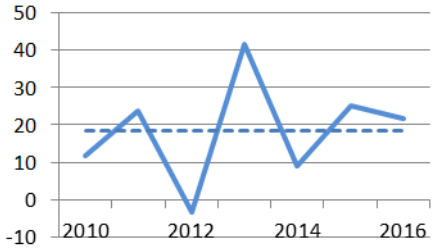

HOTELL- OCH RESTAURANG

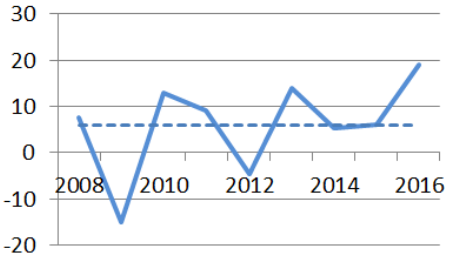

PERSONLIGA TJÄNSTER

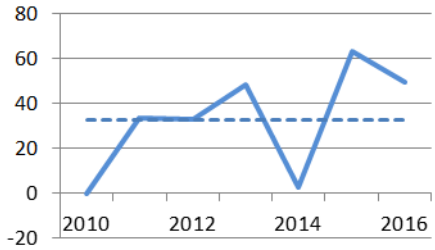

Bilaga 2: Konjunkturenkäten

Konjunkturenkäten 2016 gick ut i två versioner (A och B). Första sidan var identisk för båda versioner. Sidan 2 skiljer sig i de två versionerna.

ÅSUB Ålands statistik- och utredningsbyrå

Konjunkturenkäten våren 2016

Posta, faxa eller svara direkt via blanketten på vår hemsida (se följebrevet)!
ÅSUB, PB 1187, AX 22 111 Mariehamn; fax 018-19495
(version A)

Svarsnummer
(Se den förtryckta pappersblanketten)

Företag

Kontaktperson

Tel.:

Titel

Vill Ni ha konjunkturrapporten som återrapportering? ja nej

Ert företags aktuella personalstyrka omräknat till helårstjänster? (Vid behov använd en eller två decimaler)

Inom Åland (inklusive anställda ombord på åländska fartyg) Utanför Åland

1. Konjunkturutsikterna i Er bransch kommer om 12 månader att vara:

bättre oförändrade sämre

2. Kommer Ert företag om 12 månader att ha:

expanderat bibehållit nuvarande storlek minskat eller upphört med verksamheten

3. Hur har omsättningen i Ert företag utvecklats jämfört med situationen för 12 månader sedan, i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen? (År 2015 var inflationen 0,1 procent)

snabbare lika snabbt långsammare

4. Hur kommer omsättningen att ha utvecklats om 12 månader i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen?

snabbare lika snabbt långsammare

5. Hur har lönsamheten i Ert företag utvecklats jämfört med situationen för 12 månader sedan?

förbättrats oförändrad försämrats

6. Hur kommer lönsamheten att ha utvecklats om 12 månader?

förbättrats oförändrad försämrats

7. Har antalet anställda i Ert företag, jämfört med situationen för 12 månader sedan:

ökat oförändrad minskat

8. Kommer antalet anställda i Ert företag om 12 månader att:

ha ökat vara oförändrad ha minskat

9. Hur har investeringarna i byggnader och maskiner förändrats jämfört med för 12 månader sedan:

ökat betydligt motsvarar årligt slitage och avskrivningar minskat betydligt

10. Hur kommer investeringarna att ha utvecklats om 12 månader:

ökat betydligt motsvara årligt slitage och avskrivningar minskat betydligt

7605241296

Konjunkturenkäten, version A, sidan 2

11. Hur många anställda, omräknat till helårstjänster uppskattar Ni att Ert företag kommer att ha <u>om ett år</u>? (Vid behov använd en eller två decimaler! Inga anställda = 0)

Anställda på Åland om 12 månader (inklusive ev. anställda på åländska fartyg):

Anställda utanför Åland om 12 månader:

12. Uppskatta antalet anställningar Ni kommer att göra (ersättande och ny personal) i Ert företag under de kommande 12 månaderna. (Vid behov använd en eller två decimaler)

a) På Åland (inklusive ev. anställda på åländska fartyg):

b) Utanför Åland:

Antal anställningar/ helårstjänster sammanlagt (a+b)

Om Ni svarat '0' (inga anställningar) på ovanstående fråga, gå direkt till fråga 15!

13. Om Ni planerar att anställa <u>under det kommande året,</u> vilken yrkesinriktning kommer Ni att efterfråga mest? (Avser arbetsställen inom och utanför Åland). (Vid behov använd en eller två decimaler!)

Uppskatta antal anställningar omräknat till heltidstjänster! (Sammanlagda antalet bör summera till a+b i fråga 12)

Yrkesgrupp	Antal	Yrkesgrupp	Antal
Chefer inom ekonomi, personal, försäljning, marknadsföring, m.fl.		Restaurang-, storhushållspersonal, kockar	
Chefer inom produktion/service m.fl.		Serveringspersonal	
Specialister inom systemarbete (t.ex. Webb-utvecklare, applikationsprogrammerare)		Befäl och styrmän inom sjötrafik	
Specialister inom databaser, -nätverk och systemprogram		Maskinchefer- och -mästare på fartyg	
Datatekniker, -supportpersonal, -operatörer, m.fl		Experter inom byggande, teknik och el m.fl.	
Kundtjänstpersonal		Byggnadsarbetare, m.fl.	
Löneräknare, försäkringshandläggare, kontors-personal inom transport och lager, m.fl		Maskinmontörer och reparatörer	
Övrig kontorspersonal		Personal inom el- och elektronik	
Försäljare och butikskassörer		Processarbetare inom industi, mfl.	
		Förare av tunga fordon/ arbetsmaskinförare	
		Däckmanskap, sjötrafikarbetare	
		Städare, m.fl.	

Annat - vad? (Förkorta vid behov) Antal:

Summa nyanställningar
Obs! Summan bör vara = a+b under fråga 12

14. Om Ert företag efterfrågar en särskild yrkesinriktning, vilken tror Ni kommer att vara svårast att få tag på <u>under det kommande året</u>? (Se ovan). Texta och förkorta vid behov!

15. Hur stor andel av Er personal uppskattar Ni att i nuläget fortbildar sig per år?

O 0-20% O 20-40% O 40-60% O 60-80% O 80-100%

16. Inom vilket område tror Ni att Ni främst kommer att satsa på fortbildning/vidareutbildning <u>under det närmaste året</u>? Texta och förkorta vid behov!

17. Vilken slags fortbildning/vidareutbildning kan Ert företag tänka sig bekosta under det närmaste året?

☐ enskilda, kortare utbildningstillfällen ☐ utbildning för examen/certifiering (Ett eller två kryss!)

För dig som skickar in elektoniskt : En siffra inom parentes i knappen "Skicka" visar att du skickat in formuläret. TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

1506241290

Konjunkturenkäten, version B, sidan 2

11. Hur många anställda, omräknat till helårstjänster uppskattar Ni att Ert företag kommer att ha om ett år? (Vid behov använd en eller två decimaler! Inga anställda = 0)

Anställda på Åland om 12 månader (inklusive ev. anställda på åländska fartyg): ____

Anställda utanför Åland om 12 månader: ____

12. Uppskatta antalet anställningar Ni kommer att göra (ersättande och ny personal) i Ert företag under de kommande 12 månaderna. (Vid behov använd en eller två decimaler)

a) På Åland (inklusive ev. anställda på åländska fartyg): ____

b) Utanför Åland: ____

Antal anställningar/ helårstjänster sammanlagt (a+b) ____

Om Ni svarat '0' (inga anställningar) på ovanstående fråga, gå direkt till fråga 15!

13. Om Ni planerar att anställa under det kommande året, vilken yrkesinriktning kommer Ni att efterfråga mest? (Avser arbetsställen inom och utanför Åland). (Vid behov använd en eller två decimaler!)

Uppskatta antal anställningar omräknat till heltidstjänster! (Sammanlagda antalet bör summera till a+b i fråga 12)

Yrkesgrupp	Antal	Yrkesgrupp	Antal
Chefer inom ekonomi, personal, försäljning, marknadsföring, m.fl.		Specialister inom systemarbete (t.ex. Webb-utvecklare, applikationsprogrammerare)	
Chefer inom produktion/service m.fl.		Specialister inom databaser, -nätverk och systemprogram	
Specialister inom finanssektorn, (t.ex. revisor, finansanalytiker)		Datatekniker, -supportpersonal, -operatörer, m.fl	
Specialister inom marknadsföring och försäljning		Restaurang-, storhushållspersonal, kockar	
Experter inom finanssektorn, (t.ex. kreditexpert, redovisare och bokförare)		Serveringspersonal	
Specialiserade sekreterare och arbetsledare för kontorspersonal		Fastighetsskötare	
Kundtjänstpersonal		Försäljare och butikskassörer	
Löneräknare, försäkringshandläggare, kontors-personal inom transport och lager, m.fl		Byggnadsarbetare, m.fl.	
Övrig kontorspersonal		Maskinmontörer och reparatörer	
Annat - vad? (Förkorta vid behov)	Antal:	Personal inom el- och elektronik	
		Processarbetare inom industi, mfl.	
Summa nyanställningar Obs! Summan bör vara = a+b under fråga 12		Städare, m.fl.	

14. Om Ert företag efterfrågar en särskild yrkesinriktning, vilken tror Ni kommer att vara svårast att få tag på under det kommande året? (Se ovan). Texta och förkorta vid behov!

15. Hur stor andel av Er personal uppskattar Ni att i nuläget fortbildar sig per år?

O 0-20% O 20-40% O 40-60% O 60-80% O 80-100%

16. Inom vilket område tror Ni att Ni främst kommer att satsa på fortbildning/vidareutbildning under det närmaste året? Texta och förkorta vid behov!

17. Vilken slags fortbildning/vidareutbildning kan Ert företag tänka sig bekosta under det närmaste året?

☐ enskilda, kortare utbildningstillfällen ☐ utbildning för examen/certifiering (Ett eller två kryss!)

För dig som skickar in elektoniskt : En siffra inom parentes i knappen "Skicka" visar att du skickat in formuläret. TACK FÖR DIN MEDVERKAN! ***6230405785***

Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB, är en fristående enhet vars huvuduppgift är att verka som Ålands officiella statistikmyndighet och bedriva kvalificerad utrednings- och forskningsverksamhet.

ÅSUB producerar fortlöpande aktuell statistik inom en rad olika samhällsområden. Tyngdpunkten i analysverksamheten utgörs av utredningar inom det ekonomiska-politiska området. Statistiska sammanställningar publiceras regelbundet i serierna ÅSUB Statistik och ÅSUB Statistikmeddelande, medan serien ÅSUB Rapport innehåller utredningar, analyser och annan information om Ålands ekonomi och samhälle.

Mer information om verksamheten och publikationer finns på ÅSUB:s hemsida www.asub.ax

ÅSUB
ÅLANDS STATISTIK- OCH UTREDNINGSBYRÅ

Tfn +358 (0)18 25490
Fax +358 (0)18 19495
info@asub.ax
www.asub.ax

Ålandsvägen 26
PB 1187
AX-22 111 MARIEHAMN

FOTO Tom Curtis

ÅLANDS STATISTIK OCH UTREDNINGSBYRÅ